

Vergadering van Vrijdag 24 Februari 1911, 's avonds 8 uur.

Voorzitter: Gepens. Luit.-Generaal DE WAAL.

De VOORZITTER: Mijne Heeren! Ik open de vergadering en begin met de mededeeling, dat sedert de laatste bijeenkomst het Bestuur voor de Vereeniging eene schriftelijke uitnoodiging heeft ontvangen van de *Marine-Vereeniging*, om te komen bijwonen eene door haar belegde vergadering tot bespreking van de door den Luitenant ter zee 1e kl. H. E. Baron VAN ASBECK geschreven beschouwingen naar aanleiding van het wetsontwerp ter verbetering van de kustverdediging, onder den titel van „Onze kustverdediging in verband met een oorlog op de Noordzee”. In het schrijven werd tevens vermeld, dat het Bestuur de uitnoodiging gaarne zoo ver mogelijk had willen uitstrekken, maar dat het, met het oog op de beschikbare ruimte, zich verplicht had gezien die tot een dertigtal personen te beperken.

Onder dankbetuiging voor een en ander, zijn van de ontvangen introductiekaarten en gedrukte exemplaren dier beschouwingen, behalve die voor de leden van het Bestuur, in de eerste plaats de benoodigde bestemd geworden voor de sprekers, die aan het debat in onze vorige vergadering hebben deelgenomen, en de overigen toegezonden aan verschillende leden in de stad.

Heeft onze vergadering al lang geduurd, die der *Marine-Vereeniging* eindigde een half uur na middernacht. Het aantal sprekers is zóó groot geweest, dat tot op dat tijdstip slechts een gedeelte behandeld is kunnen worden en het andere tot later is verdaagd.

Onder hen waren ook eenige leden onzer Vereeniging. Zij, die even als ik de vergadering hebben bijgewoond, zullen zeker met mij kunnen zeggen, dat voor velen onzer nieuwe gezichtspunten zijn geopend omtrent het belangrijke vraagstuk, dat nu werd gezien van het standpunt van den zeeofficier.

Het zij mij vergund, naar aanleiding van hetgeen door den Heer VAN ASBECK in zijne verhandeling is gezegd omtrent het door mij in onze vergadering medegedeelde percentage der oorlogslasten, eene kleine toelichting te geven, omdat door hem eene wijdere strekking aan de door mij genoemde cijfers is gegeven dan daarmede is bedoeld. Ik geef gaarne toe, dat ik daarvan zelf de schuld draag, maar dat is een reden te meer om te voorkomen, dat ook anderen dit zullen doen, daar die cijfers slechts hebben moeten dienen om eene *vergelijking* tusschen de verschillende staatsuitgaven te maken.

In het gedrukte verslag staat: „Zoo als wordt beweerd, mogen de zoogenaamde „oorlogslasten” zonder overwegend bezwaar bedragen 25 % der totale uitgaven.” De Heer VAN ASBECK trekt daaruit de gevolgtrekking, dat die 25 % is „de toelaatbare limiet.”

Daartegen kom ik op. Ik had dit reeds willen doen in de vergadering der *Marine-Vereeniging*, maar heb daarvan afgezien wegens het zoo ver gevorderde uur. Daarom deel ik thans mede, dat uit het verder door mij ingestelde onderzoek is gebleken, dat van 1881 tot 1890 het gemiddeld percentage der oorlogsuitgaven 25,65 % van de totale uitgaven is geweest; van 1891 tot 1900 27,26 %, en van 1901 tot 1910 24,73 %; dus in het 30-jarige tijdperk van 1881 tot en met 1910 gemiddeld 25,88 %. Hieraan toevoegende, dat in het jaar 1896 een bedrag van 29,26% is bereikt, zoo blijkt m.i. uit die cijfers voldoende, welke waarde aan de 25 % mag en behoort te worden toegekend.

Van belang acht ik het alsnog Uwe aandacht er op te vestigen, dat, terwijl de uitgaven in 1891—1900 meer dan 27 % hebben bedragen, o.a. ten gevolge van de aanschaffing van nieuwe draagbare vuurwapenen en de hoogere bedragen, besteed voor de voltooiing van het vestingstelsel, deze in 1901—1910 nog geen 25 % zijn geweest, ja zelfs in de laatste jaren minder dan 24 %, niettegenstaande de aanschaffing van nieuw veldgeschut, de uitbreiding van het militiecontingent en van het leger, de afschaffing van de schutterij en de instelling van de landweer, waarvan de

kosten voor rekening van het Departement van Oorlog zijn gekomen.

Ik vermeen dus gerust te mogen zeggen, dat wij vooral in de laatste jaren veel minder gekregen hebben dan noodig was, om in de behoeften van het leger en de vloot te kunnen voorzien, waarvan de gevolgen dan ook niet zijn achtergebleven.

Ik hoop, dat deze toelichting voldoende zal zijn om verdere verkeerde gevolgtrekkingen te voorkomen.

Als eerste punt op de agenda voor heden avond, Mijne Heeren, komt voor de ballotage van candidaten. Onder de namen der voorgestelde leden komen, behalve die van verschillende officieren, ook voor de namen van twee personen, op wier aanmelding voor het lidmaatschap onzer Vereeniging het Bestuur bijzonder prijs stelt; ik bedoel de Heeren DE FOUW, Inspecteur der Directe belastingen, en FAGGINGER AUER, Predikant.

Waar ons de eer te beurt valt, dat dergelijke burgerpersonen zich bij onze Vereeniging aanmelden, daar geloof ik dit bewijs van belangstelling van die zijde te mogen toeschrijven aan het feit, dat in onze Vereeniging onderwerpen van *algemeen* belang worden behandeld. Wij zijn dus op den goeden weg en dienen derhalve daarop voort te gaan, om nog meer de belangstelling op te wekken van het burger-element.

Namens het Bestuur, dat zeer veel prijs stelt op de behandeling van dergelijke onderwerpen, doe ik dan ook hierbij het verzoek tot de leden, te willen mededeelen welke onderwerpen zij zouden wenschen besproken te zien. Het Bestuur zal gaarne eene opgave daarvan ontrangen, liefst met de vermelding van den naam van hem, die zich met de behandeling wil belasten of daarvoor in aanmerking zoude kunnen komen.

Ik stel U voor, Mijne Heeren, ten einde onzen tijd zoo nuttig mogelijk te besteden, de ballotage in de pauze te doen plaats hebben en noodig de Heeren OUDENDIJK en ALTING VON GEUSAU uit, den Secretaris-Penningmeester alsdan behulpzaam te willen zijn bij het opnemen der stemmen.

En thans geef ik het woord aan den Heer VAN DER HOOG, tot het houden zijner voordracht over:

DE SAMENWERKING VAN INFANTERIE EN ARTILLERIE IN HET GEVECHT.

De Heer VAN DER HOOG: Mijnheer de Voorzitter! Mijne Heeren! Van het Bestuur onzer Vereeniging ontving ik de vereerende uitnoodiging met U te spreken over de samenwerking van Infanterie en Artillerie in het gevecht.

Om tot goed begrip van de zaak te komen geloof ik, dat het aanbeveling kan verdienen, allereerst vast te stellen, wat men onder samenwerking in het algemeen heeft te verstaan.

Samenwerken, wel te onderscheiden van *samenwerken!*

Het laatste is duidelijk genoeg, *samenwerken* beteekent, dat er eenige personen zijn, die gezamenlijk werk verrichten.

Maar wat wil nu *samenwerken* zeggen? Ook hier zijn de woorden „samen” en „werken” de samenstellende deelen; werk wordt er verricht en het geschiedt door eenige personen of lichamen gezamenlijk, maar toch voelen we wel, dat het geheel iets anders is dan *samenwerken*.

Bij *samenwerken* komt het er slechts op aan, dat er enkelen zijn, die werken; een zich regelen naar elkander behoeft hierbij niet voor te zitten; doch niet alzoo bij *samenwerking*.

Immers, wanneer bij het verrichten van een werk er iets hokt, wanneer het niet vlot verloopt, dan zegt men vaak, er is geene *samenwerking*.

Ik zou al dadelijk onderscheid willen maken tusschen twee soorten van samenwerking n.l.:

1e. de samenwerking van den ondergeschikte, die eenig werk uitvoert ingevolge de bevelen van zijn meerdere

2e. samenwerking onderling tusschen hen, die aan de totstandkoming van eenig werk gezamenlijk arbeiden.

Vooral met het oog op het te behandelen onderwerp moeten we de twee soorten van samenwerking duidelijk onderscheiden.

Wat de samenwerking van den ondergeschikte met den

meerdere betreft, merk ik op, dat de goede uitvoering van eenig werk, dat door den meerdere bevelen en door den ondergeschikte uitgevoerd wordt, *niet* in de allereerste plaats tot stand moet komen door eene goede samenwerking van den ondergeschikte met den meerdere, maar door het geven van goede bevelen door den laatste en door eene stipte uitvoering van de gegeven bevelen door den eerste.

In het algemeen kan men zeggen, dat wanneer met betrekking tot de uitvoering van eene zaak de bevelen, die daarvoor gegeven worden, goed zijn en die bevelen met stiptheid worden opgevolgd, de goede uitvoering der zaak ook verzekerd zal zijn.

Doch waarom is er dan samenwerking noodig tusschen den ondergeschikte en den meerdere, en wat hebben we daaronder te verstaan?

Wanneer de bevelen slechts op één manier kunnen worden uitgevoerd en de redactie dier bevelen zoodanig is, dat alle twijfel daaromtrent is buitengesloten, dan behoeft er niet anders gedaan te worden dan stipt opvolgen en zou samenwerking ook inderdaad overbodig wezen.

Doch we weten allen, dat het lang niet altijd mogelijk is om de bevelen met zoodanige volledigheid te geven, dat er met betrekking tot de uitvoering geene speling gelaten is, terwijl ook ten aanzien van het tijdstip der uitvoering vaak veel moet worden overgelaten. Dit komt vooral aan het licht, wanneer er zich bij de uitvoering der handeling omstandigheden voordoen, waarmede op het tijdstip, dat de bevelen gegeven werden, geene rekening kon worden gehouden.

In dat geval moet men er op kunnen rekenen, dat hij, die het werk moet uitvoeren, waar het noodig is, uit zichzelf zoodanige maatregelen neemt, dat een goed resultaat toch gewaarborgd is.

Samenwerking van den ondergeschikte met den meerdere zou men alzoo kunnen noemen eene handeling in de voorbaat, op eigen initiatief, strekkende om in de hand te werken de bereiking van eenig doel, door den meerdere beoogd en waarbij deze, om welke reden dan ook, met betrekking tot de uitvoering geene volledige bevelen of aanwijzingen

heeft kunnen of willen geven of om eenigerlei reden verzuimd heeft dit te doen.

Hoe vollediger en met te meer juistheid de bevelen gegeven worden, hoe meer men zich van de samenwerking onafhankelijk kan maken.

Hoe meer men dengene, die onze bevelen heeft uit te voeren kent, hoe meer men er op mag vertrouwen, dat de bedoelingen begrepen worden, en kent men hem als een voortvarend man, hoe meer men het op de samenwerking mag laten aankomen en hoe ruimer de bevelen kunnen zijn.

Onafhankelijk van de omstandigheid of de bevelen in ruimen zin zijn gegeven of niet, is iedereen, die eenig bevel mocht uitvoeren, steeds tot samenwerking verplicht, omdat het een factor te meer is, die er toe zal bijdragen het gestelde doel te bereiken.

Waar de bevelen echter scherp gesteld zijn, blijft er voor samenwerking minder ruimte over en van samenwerking kan niet meer worden gesproken, indien het betreft de uitvoering van een bevel, waaraan slechts op één manier kan worden voldaan.

Waar de bevelen niet scherp gesteld kunnen worden, is samenwerking onontbeerlijk en hij, die zich daaraan onttrekt, maakt zich aan groot verzuim schuldig.

Kunnen de bevelen *wel* scherp gesteld worden, doch wordt dit opzettelijk niet gedaan, dan geschiedt zulks in de meeste gevallen, omdat van samenwerking meer verwacht wordt dan van het geven van enge bevelen. Het is zeer wel denkbaar, dat men van iemand, wien men de handen vrij laat, grooter dingen verwacht dan wanneer men hem bindt aan bevelen.

Geschiedt het geven van bevelen niet of niet volledig, omdat het verzuimd wordt, dan is samenwerking evenzeer plicht, maar dan wordt de bereiking van het doel altijd in de waagschaal gesteld en mislukt de zaak, dan ligt de schuld in de eerste plaats bij hem, die verzuimd heeft zijne bevelen met de noodige volledigheid te geven.

Het vorenstaande heeft betrekking op de samenwerking, die ik in de eerste plaats noemde, n.l. die, welke moet uit-

gâan van hem, die de bevelen omtrent de uitvoering van eenig werk van zijn meerdere heeft ontvangen.

Het kan echter ook zijn, dat bevelen gegeven worden voor de uitvoering van eenig werk, waaraan door meer dan één persoon of lichaam wordt deelgenomen, en de wijze van uitvoering in menig opzicht aan hen is overgelaten.

Dan moet de meerdere er zich voor een goed deel op verlaten, dat degenen, die het werk moeten uitvoeren, zullen handelen in gemeenschappelijk overleg en — zich regelende naar elkander en ieder handelende naar zijn beste weten — de goede totstandkoming van de zaak zoo veel mogelijk zullen trachten te bevorderen.

Alles komt dan aan op eene goede *onderlinge* samenwerking van hen, die met de uitvoering van het werk zijn belast.

Dan moet vóór alles het streven van hen, die aan de handeling deelnemen, gericht zijn op het eindresultaat. Elk voor zichzelf moet niet denken, hoe kom ik het spoedigst gereed, maar hoe moet ik handelen, opdat ook door de anderen, die aan de zaak medewerken, onder zoo gunstig mogelijke voorwaarden wordt gearbeid en zoo doende de goede totstandkoming van het geheel bevorderd wordt.

Dit kan men alleen gedaan krijgen, indien men zich zoo veel mogelijk indenkt in elkanders toestand en elkander zoo veel mogelijk inlicht omtrent de voorwaarden en omstandigheden, waaronder men arbeidt.

En thans, Mijne Heeren, kom ik tot de samenwerking van Infanterie en Artillerie in het gevecht.

Het te bereiken doel in het gevecht is, dat wij onzen *eigen* wil doen zegevieren, dat wij den vijand verhinderen uitvoering te geven aan *zijne* voornemens.

Dat nu krijgen we uit een psychisch oogpunt gedaan door een hoog gestemd moreel, gepaard aan eene voortreffelijke tucht, uit een tactisch-technisch oogpunt door den tegenstander op eene krachtige wijze onze vuurwerking te doen gevoelen. Ik weet wel, dat er uit laatstgenoemd oogpunt ook andere factoren zijn, die er toe kunnen bijdragen, dat we den vijand de nederlaag toebrengen — ik noem hier

den cavalerie-aanval, den bajonet-aanval, enz. — doch de groote hoofdzaak is en blijft toch de vuurwerking.

Op die vuurwerking moet dus alle nadruk worden gelegd.

Die vuurwerking moeten we den vijand doen gevoelen op momenten, die voor hem het meest nadeelig zijn, die volle vuurwerking moeten we brengen op de plaatsen, waar hij daarvan het meest te lijden heeft. Men doot een olifant niet door hem op eene willekeurige plaats tegen zijne huid te schieten, maar door hem achter zijne ooren te treffen.

Wanneer wij dus als quintessence bij het gevecht aannemen de vuurwerking, daar zal dus in de eerste plaats de vraag beantwoord moeten worden:

Waarin bestaat de samenwerking, die ten doel heeft eene krachtige vuurwerking te verzekeren van Infanterie en Artillerie op het goede moment en te juister plaatse?

Lang heb ik er over nagedacht, hoe ik in dit opzicht mijn onderwerp zou inkleeden.

Zou ik de krijgsgeschiedenis nemen als basis voor mijne verhandeling, daaruit aantoonen waar er samenwerking was en waar ze niet was, om zoo doende duidelijk te maken, hetgeen ik met betrekking tot de samenwerking wilde aantoonen?

Maar, Mijne Heeren, ik zou vreezen, dat ik in den korten tijd, die mij voor de behandeling van het onderwerp gegeven is, geene gelegenheid zou hebben om de aandacht te vestigen op alles, wat de samenwerking betreft, ook omdat hoe leerzaam de krijgsgeschiedenis moge zijn, zij lang niet altijd gelegenheid biedt tot het maken van gevolgtrekkingen omtrent zaken, waaromtrent wij gaarne de conclusiën getrokken hadden.

Alzoo geene krijgsgeschiedenis, althans geene krijgsgeschiedenis alleen!

Zou ik dan de tactiek van beide wapens behandelen en, door het opsporen van de aanrakingspunten, gevolgtrekkingen ten opzichte van de samenwerking trachten te maken?

Maar waar zou ik blijven, indien ik met U de tactiek van Infanterie en Artillerie ging behandelen, daargelaten dat de bronnen, die U daarvoor ten dienste staan, beter zijn dan hetgeen ik U zou kunnen leveren.

Geene afzonderlijke behandeling dus van infanterie- en van artillerie-tactiek.

Maar wat dan?

Ik zal het U zeggen, Mijne Heeren, ik zal grepen doen uit het gevecht, ik zal momenten uit het gevecht aan den dag trachten te brengen, waarvan men zal kunnen zeggen, nu moet er samenwerking zijn en wanneer die er niet is, dan lijdt daaronder de bereiking van het gevechtsdoel.

Ik zal daarbij trachten aan te geven, waarin de samenwerking moet bestaan en wie de samenwerking tot stand moeten brengen.

Het moet U daarbij niet verwonderen, wanneer ik het in hoofdzaak zal hebben over de Artillerie.

Wel lijkt dit oogenschijnlijk vreemd, omdat, waar er sprake is van samenwerking tusschen twee personen of lichamen, er geene reden is, waarom men niet gelijkelijk de samenwerking van de eene als van de andere partij zou behandelen.

Doch daarbij gaat men dan ook uit van de veronderstelling, dat beide partijen ebenbürtig zijn, hetgeen intusschen met Infanterie en Artillerie niet het geval is.

De Infanterie is zelfstandig en moet in het gevecht het groote werk doen, de Artillerie moet haar daarbij helpen en het is nog volkomen waar, wat HOHENLOHE nu 25 jaar geleden in zijne „Militärische Briefe” schreef:

„Es gibt in der jetzigen Kriegführung nur eine einzige Waffe die man selbständig nennen kann, und das ist die Infanterie. Sie braucht zu ihrer Unterstützung andere Waffen, aber diese sind und bleiben Hülfs Waffen der Infanterie und können immer nur dann ihre Bestimmung am besten erfüllen, also das Höchste leisten, wenn sie ihrer Eigenschaft als Hülfs Waffe stets bewusst sind und kein anderes Endstreben haben als dem Heere, das heiszt der Infanterie zu dienen.”

En zoo is het dus duidelijk, dat waar de uitslag van het gevecht staat of valt met het succes van de Infanterie, ook in de meeste gevallen de samenwerking zal moeten uitgaan van den kant van de Artillerie.

En thans kom ik tot hetgeen ik noemde de grepen uit

het gevecht, die aanleiding geven de samenwerking nader onder de oogen te zien.

I. Het tijdstip, waarop en de plaats, waar de Artillerie hare eerste gevechtsstellingen zal innemen en de ontwikkeling tot het gevecht van de Infanterie.

De taak, die op de Artillerie in het begin van een gevecht rust, is in den regel, voor wat de aanvaller betreft, bestrijding van de Artillerie, die de eigen aanvalscolonnes onder vuur neemt en die dus op hare beurt beschoten moet worden om de eigen Infanterie te beschermen.

Waarin bestaat nu de samenwerking van de zijde van den artillerie-commandant met betrekking tot het innemen van de eerste stellingen?

Bij den aanvaller moet in verband met de taak der Artillerie deze in stelling staan op het oogenblik, dat er verwacht kan worden, dat zijne colonnes onder vuur zullen worden genomen, terwijl het bevel tot het in stelling komen van de Artillerie moet uitgaan van den Algemeenen Bevelhebber.

Dat deze het is en niet de artillerie-commandant, die het bevel voor het in stelling komen moet geven, ligt voor de hand.

De Artillerie is een gevechtswerktuig in de hand van den Algemeenen Bevelhebber en hij, die een werktuig moet aanwenden, dient ook te bepalen, wanneer het voor het gebruik gereed moet zijn. Het oogenblik dus, waarop de Artillerie uit de marschcolonne naar voren moet worden gehaald, zal door den Algemeenen Bevelhebber worden bepaald.

Doch zal nu de artillerie-commandant, die zich gedurende den marsch bij den Algemeenen Bevelhebber heeft opgehouden, in dien tijd niet anders hebben gedaan dan afwachten, wanneer het dezen zal goeddunken om zijne bevelen voor het in stelling komen te geven, ten einde daarna uit te voeren, hetgeen hij met betrekking tot het in stelling komen heeft te verrichten?

In dat geval zou van hem kunnen worden gezegd, dat hij gemis aan samenwerking heeft betoond.

Zooals ik hiervoren mededeelde is het een gebiedende eisch, dat al dadelijk bij het begin van het gevecht de batterijen gereed zijn om in werking te worden gebracht, zoodra zulks noodig mocht blijken.

Voor het in stelling brengen dier batterijen is echter *tijd* noodig, *veel* tijd zelfs, en al hetgeen gedaan kan worden om den tijd, die noodig is voor het verkennen der stellingen en voor het doen opmarcheeren der batterijen te bekorten, zal niet mogen worden nagelaten.

De artillerie-commandant moet als 't ware voortdurend antwoord kunnen geven op de vraag:

Wanneer op het oogenblik de Algemeene Bevelhebber de Artillerie in stelling wenschte te hebben, waar zou ze dan moeten komen?

Tijdig, voordat er nog van het in stelling komen sprake kan zijn, moet de artillerie-commandant zijne opdrachten gegeven hebben aan z.g. inlichtings-officieren, die het voor- en zijwaarts gelegen terrein verkennen, opdat zij den artillerie-commandant dadelijk omtrent de gesteldheid van het terrein kunnen inlichten, indien voor hem het oogenblik van het verkennen der stelling gekomen is.

Zoo handelende, zal de artillerie-commandant doen, hetgeen onder eene goede samenwerking moet worden verstaan.

Alzoo maatregelen nemen in de voorbaat, op eigen initiatief, om in de hand te werken het doel, dat door den Algemeenen Bevelhebber wordt beoogd.

Nog in een ander opzicht zal van den artillerie-commandant samenwerking moeten uitgaan.

Zooals bekend is, houdt deze zich, zoo lang de Artillerie zich nog in de marschcolonne bevindt, op bij den Algemeenen Bevelhebber, opdat hij dien van advies zal kunnen dienen omtrent alles wat het optreden van de Artillerie betreft.

Dat advies zal echter niet alleen gegeven moeten worden, wanneer het gevraagd wordt, maar ook ongevraagd.

De artillerie-commandant moet op de hoogte gehouden worden van de berichten, die van den vijand inkomen, en in verband met den tijd, die er verloopt vóórdat de Artillerie in stelling staat, zal hij er zijne gedachten over moeten laten

gaan, wanneer naar zijne meening het oogenblik gekomen is, de Artillerie in bewakings- of in afwachtingsstelling te plaatsen.

Niemand toch kan beter beoordeelen hoe veel tijd er met het in stelling komen gemoeid is, dan juist de artillerie-commandant.

Het is vaak eene klacht van Algemeene Bevelhebbers, dat er, nadat door hen het bevel tot het in stelling brengen van de Artillerie gegeven is, nog zoo veel tijd verloopt, voordat deze gereed is om het vuur te openen.

Doch wat is in deze dikwijls het geval? Veelal wordt de Artillerie eerst in stelling gebracht, indien geschut- of infanterie-vuur van de tegenpartij wordt gehoord of belangrijke doelen worden waargenomen. In den regel gaat het er dan spannen en het geduld van den Algemeenen Bevelhebber wordt op eene zware proef gesteld.

Het gebruik der moderne Artillerie vordert vóór alles, dat het geschut vroegtijdig op het gevechtveld gereed staat, omdat het onmogelijk is van de eigenschappen van het snelvuurgeschut te profiteren, indien het niet gereed staat op het oogenblik, dat men het gebruiken wil.

Het is er mede als met iemand, die een revolver heeft om eene brandkast op zijne slaapkamer tegen inbrekers te beveiligen. Zoo iemand moet die revolver naast zijn bed hebben en moet haar nog niet eerst, wanneer hij het wapen noodig heeft, uit eene andere kamer behoeven te halen.

Tijdig waarschuwen om de Artillerie in afwachtings- of in bewakingsstelling te plaatsen, is alzoo voor den artillerie-commandant een dure plicht. Het zal dan wel kunnen voorkomen, dat de Artillerie met die eerste stellingen niet altijd tot vuren komt, doch dat is geen bezwaar.

Merkt men, dat de Infanterie, ook zonder den steun van de Artillerie terrein kan winnen, dan gaat zij zoo spoedig mogelijk echelonsgewijze mede vooruit en sprongsgewijze zal dikwijls de Artillerie voorwaarts gaan van afstanden van 6000 à 7000 M. van de tegenpartij tot dien, waarop zij haar eerste schot doet.

Het zelfde geldt ook voor de Artillerie, die ingedeeld is bij

de voorhoede. Niet zoodra komt de voorhoede-commandant tot de overtuiging, dat de voorhoede op ernstigen weerstand stuit of hij zal er dadelijk bij moeten zijn — en de commandant der Artillerie van de voorhoede zal hem c. q. tijdig moeten waarschuwen — die Artillerie te doen oprijden om haar in bewakingsstelling te doen plaatsen.

Vooraf voor de voorhoede-artillerie is dit van zoo veel belang, omdat het gewenscht is, dat de marsch van de hoofdmacht niet onnoodig wordt opgehouden en het spreekt van zelf, dat wanneer men, indien de voorhoede ernstigen tegenstand ondervindt, eerst een groot gedeelte van de Infanterie naar voren brengt om den tegenstand te overwinnen en men er eerst daarna aan gaat denken de voorhoede-artillerie in batterij te brengen, het overwinnen van den weerstand meestal belangrijk meer tijd zal kosten, dan indien de Artillerie dadelijk in bewakingsstelling was gebracht om haar te kunnen aanwenden, zoodra de voorhoede-commandant het noodig acht.

Blijkt het, na het in stelling brengen, dat de Artillerie niet noodig is, dat de voorhoede ook zonder hare hulp vooruit kan, welnu dan is men nog niets achterop.

Immers men had de Artillerie dan toch gedurende cenigen tijd op den marschweg moeten laten halt houden en of men haar daarna uit die halt voorwaarts laat gaan of uit de bewakingsstelling laat afmarcheeren, dit levert, om zoo te zeggen, geen verschil op.

Behalve het tijdstip, *waarop*, zal door den Algemeenen Bevelhebber ook worden bepaald — doch alleen binnen ruime grenzen — *waar* de Artillerie in stelling zal worden gebracht.

Ook hier zal de Algemeene Bevelhebber het intusschen niet zonder de samenwerking van den artillerie-commandant kunnen stellen. Om dit goed te beseffen moeten we er ons ter dege rekenschap van geven, wat het zeggen wil, binnen ruime grenzen. Beteekent dit, dat de Algemeene Bevelhebber met den artillerie-commandant ter verkenning naar voren gaat en dan met breed armgezwaai aan dezen zegt: breng hier ongeveer de Artillerie in stelling.

Zoo moeten we naar mijne meening de zaak echter niet opvatten.

Want, indien we goed nagaan, waar het op aankomt, dan is feitelijk de plaats, waar de Artillerie in stelling staat, eene aangelegenheid, die, wat het wezen der zaak betreft, den Algemeenen Bevelhebber slechts matig moet interesseeren.

Wanneer de Artillerie maar gereed staat op het oogenblik, dat de Algemeene Bevelhebber haar wenscht te gebruiken en beschieten kan, wat hij beschoten wil hebben, dan heeft deze alles, wat zijn hart slechts kan begeeren. Wij moeten ons dus losmaken van het denkbeeld, dat de Algemeene Bevelhebber als het ware met den artillerie-commandant stellingen gaat uitzoeken en ten slotte — zij het dan ook in algemeene trekken — aangeeft, waar zij positie zal nemen.

Toch zal de Algemeene Bevelhebber zijn invloed met betrekking tot de plaats, waar de Artillerie in stelling komt, moeten laten gelden, doch uitsluitend met het oog op de opstellingen, die door de Infanterie zijn ingenomen. De Algemeene Bevelhebber weet het beste tot hoever de Infanterie is vooruitgerukt, tot hoever zij zich heeft uitgebreid, terwijl natuurlijk tusschen de beide wapens verbinding moet bestaan, en het is met het oog daarop, dat hij zijn invloed met betrekking tot de plaats, waar de Artillerie in stelling komt, moet laten gelden.

En nu voelen we dus ook, waarin hier de samenwerking van den artillerie-commandant moet bestaan. Heeft hij van de inlichtings-officieren tijdig mededeeling ontvangen, waar zich geschikte stellingen voor de Artillerie bevinden, dan zal hij deze moeten combineeren met de aanduidingen van den Algemeenen Bevelhebber ten opzichte van de grenzen, tot waar de Artillerie kan vooruitgaan, en tot hoever zij zich zijwaarts van den marschweg kan opstellen.

Zooals ik heb trachten aan te toonen, is het een hoofdbeginsel voor het gebruik van de moderne Veld-Artillerie, dat zij tijdig op het gevechtsveld gereed staat, doch ik heb er mede uwe aandacht op gevestigd, dat er voor het in stelling brengen van de batterijen *tijd* en dikwijls *veel tijd*

noodig is, hoe groot ook de samenwerking moge zijn, die ten deze door den artillerie-commandant wordt betoond.

Terecht zegt het Duitsche reglement, dat eene te juistere tijd en grondig verrichte verkenning voorwaarde is voor het te bereiken succes en dat de daarvoor noodige tijd beschikbaar gesteld *moet* worden. De Algemeene Bevelhebber zal daarmede rekening moeten houden, indien hij althans prijs stelt op de ondersteuning van de Artillerie.

We voelen, dat er samenwerking moet bestaan tusschen de ontwikkeling tot het gevecht van de Infanterie en het gereedstellen voor het gevecht van de Artillerie.

Laat een Algemeene Bevelhebber de Infanterie maar terrein winnen, zonder dat de Artillerie gereed is om in te grijpen, wanneer het noodig is, dan bestaat er kans, dat de aanvalscolonnes in het gedrang komen, zonder dat de Artillerie daartegen iets kan uitrichten.

In het Duitsche reglement tracht men dat te voorkomen door de bepaling, dat de Algemeene Bevelhebber de order voor het in stelling komen van de Artillerie *uiterlijk* zal geven tegelijk met het bevel voor den opmarsch van de Infanterie.

Nu hoor ik sommigen al uitroepen, maar moet dan de Infanterie met haren aanval wachten op de Artillerie? Waar blijft in dat geval het élan van den aanval?

Hierop antwoord ik, dat wanneer een Algemeene Bevelhebber kans ziet om het zonder de tijdige ondersteuning van de Artillerie klaar te spelen en hem dit ook werkelijk gelukt, er niemand zal zijn, die hem een verwijt maakt, dat hij met den opmarsch van de Infanterie niet gewacht heeft tot de Artillerie in stelling stond; maar iets anders is het, wanneer hem dit *niet* gelukt, wanneer hij, met zijne infanterie-colonnes het open terrein betredende, onthaald wordt op vuurstooten van de vijandelijke Artillerie, terwijl de eigen Artillerie nog bezig is met in stelling te komen. Dan zal hem zeker het verwijt niet kunnen ontgaan van of door zijne Artillerie te laat de gevechtsstelling te hebben doen innemen, of den opmarsch tot het gevecht van de Infanterie te vroeg te hebben ingezet.

En alzoo vordert een wijs beleid samenwerking met betrekking tot het gereedstellen van de Artillerie en het doen vooruitgaan van de Infanterie.

II. Het tijdstip, waarop de Artillerie haar vuur opent en de doelen, waartegen zij haar vuur in de eerste gevechtsperioden afgeeft.

Het oogenblik, waarop de Artillerie haar vuur opent, is eene zaak, die lang niet van gewicht ontbloot is.

In den regel geeft het hooren van artillerie-vuur bij de tegenpartij — we ondervinden dit bij manoeuvres — een gevoel van verademing. Vooral wanneer dan tevens van de vijandelijke Artillerie het een en ander wordt gezien, begint men eenig houvast te krijgen omtrent 's vijands vermoedelijke opstellingen.

De Japanners hechtten er zoo veel waarde aan, dat de Russen al dadelijk bij het begin van het gevecht een zoo groot mogelijk aantal vuurmonden toonden, dat zij bij zichzelf z.g. „schijnbatterijen” lieten optreden, eene noviteit, waarvan in alle beschrijvingen omtrent den Mandsjoerischen oorlog gesproken wordt.

Zij wachtten er zich echter wel voor om in de fout van den tegenstander te vervallen en KUROPATKIN erkent zelf, dat de Japansche Artillerie haar vuur in den regel opende na de Russische.

De Algemeene Bevelhebber zal er dus prijs op stellen, dat er geen artillerie-vuur wordt afgegeven, indien hij meent, dat zijne stellingen niet moeten worden verraden en *hij* zal dus in beginsel het oogenblik van vuuropening bepalen.

Maar aan den anderen kant heeft de Algemeene Bevelhebber geen alziend oog. Terwijl de afdeulings- en batterij-commandanten met hunne uitstekende kijkers het terrein bewaken en in den regel het eerst zullen zien of er zich in het terrein belangrijke doelen voordoen, heeft de Algemeene Bevelhebber meer het oog gevestigd te houden op den algemeenen gevechtstoestand en op de berichten, die van den vijand inkomen.

Of er dus een belangrijk doel te beschieten is, zal in den

regel een batterij-commandant wel eer gewaar worden dan de Algemeene Bevelhebber. Moet nu aan dezen eerst een bericht worden gezonden omtrent hetgeen door een batterij-commandant is waargenomen en bevelen gevraagd of dit doel beschoten moet worden?

Het ligt voor de hand, dat de vuuropening dan in den regel veel te laat zou komen en het doel zich al lang aan het oog kan hebben onttrokken of eene gunstige gelegenheid voor de beschieting al lang voorbij kan zijn, indien c.q. het bevel voor de beschieting gegeven wordt.

Juist het snelvuurgeschut biedt de middelen om van eene gunstige gelegenheid voor de beschieting van eenig doel partij te kunnen trekken en dit groote voordeel zou men prijs geven, indien men bepaalde, dat het vuur niet op initiatief van afdeelings- of batterij-commandanten mocht worden geopend.

De Algemeene Bevelhebber zal dus het initiatief voor de vuuropening aan deze commandanten overlaten, waar het betreft het onder vuur nemen van belangrijke, plotseling optredende doelen.

En waarin bestaat nu hier de samenwerking van de zijde van de Artillerie?

Hierin, dat de betrokken commandant den Algemeenen Bevelhebber voorkomt in zijne wenschen betreffende de beschieting van eenig plotseling optredend doel; dat hij er innig van doordrongen zij om alleen die doelen te beschieten, welke het waard zijn en waaromtrent hij voor zichzelf de overtuiging heeft, dat de Algemeene Bevelhebber zijn besluit betreffende de vuuropening zeker zal billijken.

Alleen dan zal hij samenwerking betoonen, indien hij terdege heeft overwogen of het succes, dat met het vuur kan worden bereikt, alleszins opweegt tegen het nadeel, dat er opstellingen wellicht ontijdig worden verraden.

De doorslag in deze aangelegenheid wordt geheel gegeven door het antwoord op de vraag: Is de formatie en zijn de afmetingen van het doel zoodanig, dat door het afgeven van een uitwerkingsvuur belangrijke verliezen zullen worden teweeggebracht en voorts:

Zijn de omstandigheden, waaronder het doel zich bevindt, van dien aard, dat door een uitstel van de vuuropening het doel in veel gunstiger conditiën komt?

Geeft de afdeulings- of batterij-commandant zichzelf op die vragen een bevestigend antwoord, dan is eene vuuropening voor hem plicht en zou hij gemis aan samenwerking betoonen, indien hij zulks naliet.

Wordt een batterij-commandant eene colonne gewaar van belangrijke afmetingen, dan zal hij niet mogen aarzelen daarop het vuur te openen.

Rijdt Artillerie op en ziet de batterij-commandant kans om, door dadelijk het vuur te openen, haar gedurende dien opmarsch of bij het in stelling komen verliezen toe te brengen, dan zal hij de vuuropening niet mogen nalaten, omdat hij zeker kan weten, dat wanneer hij bevelen vraagt, het goede moment voorbij is.

Wordt hij echter de Artillerie niet eerder gewaar dan nadat zij in stelling staat, dan zal hij veelal bevelen vragen, omdat het er in' menig geval weinig toe zal doen of deze Artillerie iets vroeger of later beschoten wordt.

Evenmin als samenwerking betoond wordt, indien de Artillerie nalaat het vuur te openen op doelen, wier belangrijkheid zulks vordert, evenmin betoont zij samenwerking, indien zij doelen gaat beschieten, wier beteekenis van zoo weinig belang is, dat de verliezen, die teweeggebracht kunnen worden, niet opwegen tegen het nadeel, dat de stelling verraden wordt.

De gelegenheid voor de Artillerie om op eigen initiatief belangrijke doelen onder vuur te nemen, is bij den verdediger aanzienlijk beter dan bij den aanvaller. Dat bij den verdediger zich infanterie-colonnes vertoonen, zal wel tot de zeldzaamheden behooren, omdat het een der eerste eischen is van iedere verdedigende stelling deze zoodanig te kiezen, dat de opmarsch van de troepen der 2e en 3e linie naar de lijn van verdediging zoo gedekt mogelijk kan plaats hebben.

Of er voor de Artillerie van den aanvaller veel gelegenheid zal bestaan om de *Artillerie* van den verdediger te beschieten,

staat eveneens zeer te bezien, indien deze, wat wel waarschijnlijk is, gebruik heeft gemaakt van gedekte opstellingen, en zoo kost het ons dus niet veel moeite ons voor te stellen, dat speciaal de aanvaller nog wel eens verlegen zal zitten met betrekking tot de vraag, waartegen hij zijne Artillerie zal hebben aan te wenden, wanneer het er om gaat de hoofdstelling van den vijand te vermeesteren.

Het spreekt van zelf, dat ik hier op het oog heb de eerste gevechtsperioden, waarin alzoo de Artillerie van den aanvaller op 3000 à 4000 M. van de tegenpartij in bewakingsstelling staat.

Zal die Artillerie, wanneer het eenige wat zij van de vijandelijke stelling merkt, is dat zij hoort dat hare eigen Infanterie onder vuur wordt genomen, doch overigens niets, alleen op die gegevens het vuur openen?

Want inderdaad, Mijne Heeren, de toestand zal niet anders zijn!

De Artillerie van den verdediger, gedekt opgesteld, vurende op zich in het terrein voorwaarts bewegende infanterie-colonnes van den aanvaller, voor zoover deze althans zichtbaar zijn, de Infanterie van den verdediger nog niet vurende; alzoo bij den verdediger niets zichtbaar.

De leegte van het gevechtveld! „Ainsi se produit — zegt de commandant MEUNIER in zijn „Histoire de la guerre russo-japonaise” — „ce *vide du champ de bataille*, qui a frappé tous les observateurs de la guerre russo-japonaise et que le regretté général MAILLARD prévoyait il y a plus de vingt ans, dans son cours à l'Ecole supérieure de guerre, lorsqu'il disait: „A la guerre, Messieurs, on ne voit rien — nous ne verrons rien.”

De vraag doet zich nu voor, zal de aanvallende Artillerie moeten gaan vuren op de stelling van den verdediger, doch waarom?

De verdedigende Infanterie zal geheel gedekt zijn opgesteld, vermoedelijk bevinden er zich in de stelling nog niets anders dan enkele goede schutters en daarop zal men toch geen artillerie-vuur willen gaan afgeven.

De aanvallende Artillerie zal zich alvast op de stelling kunnen gaan *inschieten*, zal men wellicht zeggen, maar het is de vraag of de afstand, waarop zij zich van de stelling

bevindt, niet te groot is om van daaruit de Infanterie te steunen, indien eenmaal het gevecht tusschen de Infanterie aan weerskanten zich gaat afspelen, zoodat dit inschieten toch geen voordeel zou hebben opgeleverd.

Hoezeer de Artillerie van den aanvaller in de eerste gevechtsperioden dus in den regel weinig of geene positieve aanwijzingen zal hebben omtrent de doelen, die door haar onder vuur zijn te nemen, zoo ligt het nochtans voor de hand, dat zij er naar zal streven zoo eenigszins mogelijk tegen de verdedigende Artillerie het vuur te openen en de Algemeene Bevelhebber zal, zoodra hij hoort en merkt, dat zijne infanterie-colonnes beschoten worden, het bevel daartoe geven.

De samenwerking, die de artillerie-commandant hier moet betoonen, zal nu daarin bestaan, dat hij al van te voren zijne doelverkenners zal hebben uitgezonden, die hem omtrent de gedekte opstellingen der verdedigende Artillerie gegevens moeten zien te verschaffen, zoodat indien de Algemeene Bevelhebber de opdracht geeft om de verdedigende Artillerie, die het vuur geopend heeft, te gaan beschieten, de artillerie-commandant over de noodige gegevens beschikt om aan die opdracht te kunnen voldoen.

Dat alles is echter gemakkelijker gezegd dan gedaan!

In de werkelijkheid zal het verkennen van gedekte artillerie-opstellingen der tegenpartij een van de moeilijkste opdrachten zijn, die ooit gegeven kunnen worden. In de eerste plaats zal het zeker geene gemakkelijke taak zijn om een punt te vinden, van waaruit de vijandelijke gedekte opstelling te zien is; dan is het nog verre van eenvoudig de waarnemingen zoodanig te doen, dat men eenigszins betrouwbare gegevens omtrent de opstelling verkrijgt; die op duidelijke wijze mede te deelen aan de eigen Artillerie is eene zaak, die ook nog zoo gemakkelijk niet is, en dan is het ten slotte de vraag of met die gegevens in handen er een vuur, waarvan eenige uitwerking te wachten is, op die vijandelijke Artillerie kan worden afgegeven, omdat een eerste vereischte voor eene doeltreffende vuurregeling, n.l. de waarneming, daarbij ontbreken zal, ten gevolge van de omstandigheid, dat men het doel niet ziet. Dit zal alleen het geval kunnen zijn, indien

de doelverkenner ook als waarnemer kan optreden, doch dit zal wel tot de zeldzaamheden behooren.

Nochtans, hoe moeilijk deze zaak ook is, men zal moeten doen wat men kan. Die met de handen in den schoot blijft zitten, bereikt zeker niets en daarom eischt eene goede samenwerking, dat door den artillerie-commandant al het mogelijke wordt gedaan om zoo spoedig doenlijk betrouwbare gegevens omtrent de opstellingen der verdedigende Artillerie te verkrijgen.

Het zelfde geldt ook voor den artillerie-commandant bij den verdediger ten aanzien van de gedekte artillerie-opstellingen des aanvallers, doch het belang is hier niet zoo overwegend, omdat, zooals ik reeds opmerkte, de Artillerie van den verdediger wel in de eerste plaats de infanterie-colonnes van den aanvaller voor hare rekening zal willen nemen.

III. Het veranderen van stelling door de Artillerie.

Stellingveranderingen door de Artillerie zullen in hoofdzaak plaats hebben om drie redenen, n.l.:

1e. Wanneer haar door de tegenpartij zoodanige verliezen worden toegebracht, dat zij dientengevolge genoodzaakt wordt de stelling te verlaten.

2e. Wanneer de eigen Infanterie zich bij het terrein winnen zoo ver van de Artillerie verwijdert, dat eene verbinding tusschen de beide wapens dreigt verloren te gaan.

3e. Wanneer de Artillerie eene schietopdracht ontvangt, welke zij in de door haar ingenomen stelling niet kan volvoeren.

In het eerste geval, wanneer n.l. de Artillerie door de tegenpartij gedwongen wordt de stelling te verlaten, zal de samenwerking van de zijde van den artillerie-commandant alleen daarin bestaan, dat hij den Algemeenen Bevelhebber van de ontruiming tijdig zal kennis geven en berichten zal wanneer eventueel eene nieuwe stelling is ingenomen, opdat deze bij het geven van opdrachten aan de Infanterie daarmede rekening zal kunnen houden.

De stellingverandering is hier — behoudens het geval, dat de artillerie-commandant bepaalde opdracht ontvangen

heeft om stand te houden — eene aangelegenheid, waarentrent geheel door hem wordt beslist.

Niet alzo in het tweede geval, wanneer eene stellingverandering moet plaats hebben, omdat de verbinding tusschen de Infanterie en de Artillerie te loor dreigt te gaan.

Dat te loor gaan van de verbinding is iets, wat de artilleriecommandant zoo spoedig niet merkt.

Van hem kan niet gevorderd worden, wanneer de Artillerie in bewakingsstelling staat of bezig is met het uitvoeren eener schietopdracht, dat hij steeds op de hoogte is van de bewegingen der eigen Infanterie. Wel zal hij er zich ten allen tijde van moeten overtuigen of in voldoende mate in de veiligheid der Artillerie is voorzien, maar wanneer dit het geval is, dan is het verder niet in de eerste plaats voor zijne rekening, wanneer de verbinding met de Infanterie verloren gaat.

Hier zullen dus de bevelen voor eene eventueele stellingverandering moeten uitgaan van den Algemeenen Bevelhebber; deze weet natuurlijk het beste tot hoever de Infanterie is vooruitgerukt en ook waar de Artillerie in stelling staat. Hij kan dus het beste beoordeelen of de afstand tusschen de beide wapens niet zoo groot wordt, dat er van eene behoorlijke verbinding niet meer kan worden gesproken. En merkt hij, dat de verbinding te loor dreigt te gaan, dan zal hij het bevel tot stellingverandering moeten geven.

Dat neemt niet weg, dat er samenwerking van den artilleriecommandant zal moeten uitgaan in dien zin, dat, wanneer hijzelf merkt, dat de verbinding met de Infanterie verloren gaat en hem geene bevelen tot stellingverandering geworden, hij den Algemeenen Bevelhebber zal moeten waarschuwen.

We voelen echter wel, dat het hier eene andere soort samenwerking is, dan die, welke van den artilleriecommandant moet uitgaan bijv. bij het innemen der eerste stellingen en bij het op eigen initiatief onder vuur nemen van doelen. Daar was het eene samenwerking om haar zelfs wil, hier zou het zijn eene samenwerking bij gebrek aan bevelen.

In de derde plaats, zagen wij, zal eene stellingverandering

moeten plaats hebben, indien de Artillerie eene schietopdracht ontvangt, welke zij in de door haar ingenomen stelling niet naar behooren kan volbrengen.

Waar in het onder 2e beschouwde geval het bevel tot stellingverandering zal moeten uitgaan van den Algemeenen Bevelhebber, daar zal in het laatste geval de artillerie-commandant weer de man moeten zijn, die ter zake eene beslissing neemt.

Immers of een doel, dat beschoten moet worden van uit de stelling, waarin de Artillerie zich bevindt, al dan niet behoorlijk onder vuur kan worden genomen, kan alleen beoordeeld worden door den artillerie-commandant c.q. afdelings- of batterij-commandant.

Zulks hangt daarvan af, in de eerste plaats of de waarneming in verband met afstand, terrein, weersgesteldheid enz. naar behooren kan geschieden en voorts of de uitwerking op het doel voldoende zal zijn in verband met de trefkans op den afstand, waarop men van het doel verwijderd is.

Wanneer het er dus om gaat om bij de doorvoering van den aanval de Infanterie in hare taak te steunen en de batterijen aangewezen zijn, die bij elke gevechtsgroep de haar toebedeelde rol zullen hebben te vervullen, dan heeft de Algemeene Bevelhebber in de eerste plaats bij zichzelf te overwegen: Kan van uit de stelling, waarin op dat oogenblik de betrokken batterijen zich bevinden, de verbinding tusschen de Infanterie en de Artillerie van de gevechtsgroep behoorlijk worden onderhouden en zal dit ook bij de doorvoering van den aanval het geval kunnen zijn?

Geeft hij voor zichzelf hierop een ontkennend antwoord, dan zal zijn bevel aan de Artillerie moeten luiden: Die en die batterijen zullen regiment zoo en zoo ondersteunen bij zijn aanval daar en daarop; de batterijen zullen daartoe voorwaarts van stelling veranderen.

Is het antwoord, dat hij zichzelf geeft, bevestigend; is dus, *voor het onderhouden der verbinding* eene stellingverandering niet noodzakelijk, dan zal bij de aanwijzing, die de batterijen omtrent hare taak gekregen hebben, op de wijze als zoo even

is vermeld, aan den betrokken afdeelings-commandant de vraag moeten worden gedaan: „Kan uwe Artillerie aan de opdracht voldoen in de stelling, die thans door de batterijen wordt ingenomen?” Luidt het antwoord bevestigend, dan blijven de batterijen in stelling, zoo niet, dan moeten ze van stelling veranderen.

De samenwerking van de zijde van den afdeelings-commandant zal dan verder daarin bestaan, dat hij aan den commandant van het regiment c. q. der bataljons Infanterie, wier aanval hij zal hebben te steunen, kennis geeft van de stellingverandering, alsmede wanneer de batterijen in de nieuwe stelling gereed zijn om te vuren.

Van den kant van de Infanterie zal eene goede samenwerking vorderen, dat de aanval niet eerder wordt doorgezet, dan nadat het bericht is ontvangen, dat de Artillerie de nieuwe stellingen heeft ingenomen en dus gereed is om den noodigen steun te verleenen.

IV. Het gezamenlijk optreden van Infanterie en Artillerie bij de doorvoering van het gevecht.

Het ligt voor de hand, dat naar mate in het gevecht de Infanterie aan weerskanten elkander hoe langer hoe meer nadert, de samenwerking tusschen Infanterie en Artillerie een ander karakter krijgt. De actie in het gevecht wordt hoe langer hoe meer beheerscht door de ondercommandanten.

Heeft een Algemeene Bevelhebber bepaald tegen welk gedeelte der vijandelijke stelling de aanval zich zal richten of tegen welke gedeelten, wanneer we te doen hebben met een meer uitgebreid gevechtveld, en is de Artillerie aangewezen, die de verschillende aanvalsgroepen in hare taak zal hebben te steunen, dan is de persoonlijke invloed van den Algemeenen Bevelhebber op den loop van het gevecht van weinig beteekenis meer en zal hij alleen nog door het inzetten van de reserve op een bepaald gedeelte van het gevechtveld zijn invloed kunnen doen gelden.

Wij kunnen dan ook bij de doorvoering van het gevecht, althans bij groote troepenafdeelingen, niet meer spreken van de samenwerking tusschen den Algemeenen Bevelhebber en

den commandant der Artillerie; thans treedt duidelijk aan het licht de samenwerking tusschen de commandanten der Infanterie en die der Artillerie op de verschillende gedeelten van het gevechtsveld d. w. z. de samenwerking tusschen den commandant der infanterie-bataljons, die in opdracht heeft in eenige zone een aanval uit te voeren, en den commandant van de Artillerie, die dezen aanval zal hebben te steunen.

Hier krijgen we nu de *onderlinge* samenwerking, zooals ik die bij de algemeene beschouwingen in de tweede plaats besprak; eene samenwerking, die hoofdzakelijk hierin hare uiting moet vinden, dat men zich zoo veel mogelijk indenkt in elkanders toestand en elkander zoo veel mogelijk inlicht omtrent de voorwaarden en omstandigheden, waaronder men werkt.

En dan wil ik er met betrekking tot het elkander inlichten omtrent de voorwaarden, waaronder men werkt, met nadruk op wijzen, hoe noodzakelijk het is, dat in deze periode van het gevecht door de Infanterie wordt aangegeven, waartegen de Artillerie haar vuur zal richten; dat in het geven van die aanwijzingen juist de echte, waarachtige samenwerking bestaat, waardoor we krijgen, dat een krachtig infanterie- en artillerie-vuur komt ter plaatse, waar het zijn moet, d. i. tegen die gedeelten der vijandelijke stelling, van waaruit de voorwaartsche beweging der Infanterie het krachtigst wordt bestreden.

Geenszins bereiken we dit door eene pseudo-samenwerking, daarin bestaande, dat de Artillerie uit zichzelf de doelen kiest, die zij meent, dat onder vuur moeten worden genomen.

In den Franschen Generaal PERCIN ontmoeten we een der meest eminente strijders voor het beginsel om in het gevecht, wanneer het er om gaat de Infanterie te steunen bij den strijd om eenig object, toch vooral niet door de Artillerie zelf hare doelen te laten kiezen.

Het was in 1908, dat de generaal bij eene critiek omtrent eene gehouden garnizoensmanoeuvre zeide:

„Bij de meeste oefeningen en in het bijzonder bij de groote manoeuvres, wanneer bij de groote uitbreiding van het gevechtsveld dikwijls meerdere aanvallen gelijktijdig worden

uitgevoerd, verzuimen de troepen-commandanten om aan de Artillerie mede te deelen, tegen welke punten de infanterie-aanval gericht zal zijn en welke punten door de Artillerie beschoten zullen worden. Meestal wijzen zij aan de Artillerie slechts de stelling aan en laten dan verder aan haar de keuze van de doelen over."

"Indien de Infanterie nalaat om het doel aan te geven, dat beschoten moet worden, dan kan de Artillerie onmogelijk het vuur op het juiste tijdstip en tegen het juiste punt afgeven."

De Generaal PERCIN wijt de hier gereleveerde fout voor een deel aan het Fransche reglement, dat te veel den indruk geeft, alsof de Artillerie voor zichzelf bepalen kan, welke doelen zij onder vuur moet nemen. Na eenige desbetreffende passages uit het reglement te hebben aangehaald, zeide de Generaal PERCIN verder:

"Op deze wijze kan de verbinding van de beide wapens niet tot de gewenschte uitkomsten leiden."

"In plaats dat onbepaalde aanduidingen omtrent den algemeenen gevechtstoestand gegeven worden, moeten de doelen, welke beschoten moeten worden, met juistheid worden aangeduid."

"Men moet in elke phase van het gevecht bepalen, welk gedeelte van de Artillerie bij den aanval of bij het afweren van den aanval zal medewerken en haar het doel aanwijzen, doch de keuze van de stelling aan den artillerie-commandant overlaten en niet omgekeerd de stelling aanwijzen en het doel overlaten."

"Het doel moet of worden aangegeven door den Algemeenen Bevelhebber of door den commandant der troepen, die den infanterie-aanval doen."

De Duitsche Generaal RÖHNE zegt omtrent deze critiek:

"In diesen Ausführungen liegt entschieden viel, was auch auf unseren Verhältnissen zutrifft."

De vraag mag zeker wel gesteld worden, wat de oorzaak kan zijn, wanneer niet de gewenschte aanduidingen gegeven worden omtrent de te beschieten doelen, maar alles van de z.g. samenwerking van den kant van de Artillerie wordt verwacht. Naar mijne meening is die tweeledig.

In de eerste plaats kan de oorzaak daarin gelegen zijn, dat er door de infanterie-commandanten een te groot vertrouwen in gesteld wordt, dat de artillerie-commandanten uit zichzelf wel zullen weten, door de beschieting van welke doelen zij de bereiking van het gevechtsdoel het meest in de hand werken.

Dat vertrouwen hoe vleierend ook — is intusschen niet gerechtvaardigd.

Elke artillerie-commandant moet natuurlijk tactisch zoodanig gevormd zijn, dat hij in verband met den toestand, waarin hij verkeert, de juiste maatregelen weet te nemen, d. w. z. de opdrachten, hem verstrekt binnen den kring, waarin hij met zijne Artillerie werkzaam is, juist opvat en doeltreffend uitvoert, maar daarvoor is het dan toch in de eerste plaats noodig, dat de opdrachten met voldoende nauwkeurigheid gesteld worden.

In het artikel „Misbrauch mit Schlagworten bei der Feldartillerie”¹⁾ wordt er met nadruk tegen gewaarschuwd ook in dit opzicht niet met algemeenheden te schermen en zich te onthouden van uitdrukkingen als „Hauptsache der Infanteriebekämpfung, Unterstützung des Angriffes, Vorbereitung des Sturms, Feuerverfolgung, Feuerüberfall u. s. w.,” altemaal uitdrukkingen, waarmede niet anders dan op overbodige wijze in herhaling getreden wordt van hetgeen het reglement met betrekking tot het gebruik van de Artillerie aangeeft.

Natuurlijk zal een artillerie-commandant, wanneer hij geene aanwijzingen krijgt omtrent de te beschieten doelen, voor zichzelf die doelen moeten kiezen en is hij verplicht door z.g. samenwerking van de zaak terecht te brengen, wat hij kan, maar het zal dan luk raak wezen of inderdaad die doelen onder vuur zullen worden genomen, welker beschieting het meest bevorderlijk is voor de bereiking van het gevechtsdoel.

„Uw blik op het terrein,” zoo spreekt de Generaal PERCIN tot de Artillerie, „is *niet* voldoende om duidelijk te onderscheiden de beschieting van welke doelen voor de Infanterie het meest noodig is, en gij bezit geenszins de alwetendheid, die u hare bedoelingen kan doen raden. Alzoo zult gij het,

¹⁾ *Art. Monatshefte* Juli 1910.

in de gewone omstandigheden van het aanvallend gevecht, aan de Infanterie overlaten om u, al naar gelang van hare behoeften, het doel aan te geven, dat ge zult beschieten en wanneer ge het zult beschieten."

Eene tweede oorzaak, dat aan de Artillerie geene aanduidingen worden gedaan met betrekking tot de doelen, die beschoten moeten worden, kan gelegen zijn in de omstandigheid, dat de onderlinge verbinding tusschen den troepencommandant der Infanterie en den commandant der Artillerie niet behoorlijk geregeld is.

Zooals ik al meer de gelegenheid had op te merken, zullen we bij de doorvoering van het gevecht den toestand krijgen, dat kleinere artillerie-afdeelingen, enkele batterijen, in eenige zone van het gevechtveld den aanval moeten steunen van de infanterie-bataljons, die dezen in de betrokken zone uitvoeren of wel moeten helpen den aanval af te weren. Die Artillerie moet daartoe door den divisiecommandant voor elke gevechtsgroep afzonderlijk worden aangewezen, terwijl hare sterkte afhangt van den tegenstand, dien de Infanterie bij het doen of bij het afweren van den aanval ondervindt.

Nu zou ik het niet goed vinden, dat de commandant van die Artillerie bepaaldelijk onder de bevelen gesteld werd van den commandant der infanterie-bataljons, omdat die commandant dan ook in zeker opzicht verantwoordelijk zou zijn voor de handelingen der Artillerie, terwijl hij die Artillerie eerst onder zijne bevelen zou krijgen op het oogenblik, dat de aanval begint.

Doch in ieder geval moet de commandant der Infanterie weten wie de commandant der Artillerie is, die zijn aanval zal steunen, en omgekeerd, terwijl tusschen hen beiden eene goede, afdoende verbinding moet worden ingesteld. Wordt dit verzuimd, dan kan onmogelijk worden verwacht, dat er op doeltreffende wijze door de beide wapens gezamenlijk naar de bereiking van het gevechtsdoel wordt gestreefd.

„Tachez moyen — zoo zegt MONTLUC — de taper fort et ensemble et d'arriver ainsi, par une liaison intime et con-

stante, à la concordance des efforts sur l'objectif que l'infanterie a pour mission d'attaquer et de conquérir." ¹⁾

Aangenomen nu, dat er in dit opzicht het noodige is verricht en dat de Artillerie dus met voldoende juistheid weet, waartegen zij haar vuur bij het ondersteunen van den aanval zal hebben te richten, dan rijst thans de vraag, waarin de samenwerking tusschen de beide wapens bij de doorvoering van den aanval dan verder zal moeten bestaan.

De batterijen zullen beginnen met zich in te schieten tegen het gedeelte der stelling, waartegen de beslissende infanterie-aanval zal worden gericht, hetgeen mogelijk is, omdat in de periode van het gevecht, welke hier besproken wordt, de stelling zich langzamerhand voldoende zal hebben afgeteekend.

Het behoeft intusschen geen betoog, dat indien de batterijen na dat inschieten voortdurend uitwerkingsvuren tegen de stelling afgaven, de munitie spoedig zou zijn verschoten en er vermoedelijk weinig meer over zou zijn op het oogenblik, dat de Infanterie aan den steun der Artillerie nog dringend behoefte had.

Daarom moet de Artillerie er vooral naar streven zuinig te zijn met hare z.g. uitwerkingsvuren en die alleen dan af te geven, wanneer er van verwacht mag worden, dat ze effect sorteeren zullen of zooals het Duitsche reglement het zoo juist uitdrukt: „Die Grundlage für das Wirkungsschieszen musz geschaffen sein." Een uitwerkingsvuur afgeven bijv. tegen Infanterie, die zich achter eene dekking heeft teruggetrokken, is — wanneer het er althans om te doen is verliezen teweeg te brengen — munitieverspilling, omdat, zooals wij zeer wel weten, de bestrijkende baan van het lange veldgeschut niet veroorlooft om troepen dicht achter dekkingen te treffen. Bij eene loopgraaf, waarvan de vuurlijn ligt op + 0,6 (bodem van de ingraving — 0,8) treffen de banen van de G.K.T.-kogels, die het steilst invallen, den horizontalen grond op een afstand achter de dekkende kruin als volgt:

¹⁾ *Journal des Sciences Militaires* 15 October 1910.

bij een afstand van 2000 M. op 2,8 M.

" " " " 3000 M. " 1,9 M.

" " " " 4000 M. " 1,4 M.

Men moet dus om verliezen teweeg te brengen het uitwerkingsvuur afgeven op een oogenblik, dat de Infanterie zich met de borst of althans met het hoofd boven de dekking verheft om haar vuur tegen de aanvallende Infanterie te richten.

Treft dit uitwerkingsvuur doel, en dit mogen we gerust aannemen, omdat van te voren tegen de vijandelijke stelling is ingeschoten, dan zal daardoor de verdedigende Infanterie genoodzaakt worden haar vuur te staken en zich achter de dekking terug te trekken.

Bovendien zal het vuur niet hebben nagelaten zijn moreel effect teweeg te brengen; de verdediger is onthutst van den toegebrachten vuurstoot en hij zal zeker eenige oogenblikken behoeven om op zijn verhaal te komen. Er is voorts nog eene reden, waarom de verdedigende Infanterie niet zoo dadelijk in staat zal zijn na het uitwerkingsvuur der batterijen haar vuur weder tegen de aanvallende Infanterie af te geven; de rook n.l., die ten gevolge van het springen der projectielen boven de dekking is blijven hangen, vormt een gordijn voor de verdedigende stelling en eerst moet die rook zijn weggetrokken, voordat het schootsveld weder vrij is en de verdedigende Infanterie op nieuw haar vuur kan openen.

De aanvaller heeft dus gelegenheid gekregen om ongehinderd een sprong voorwaarts te doen, tot op het oogenblik, dat de verdediger bekomen is van den vuurstoot en hij op nieuw begint met zijn vuur af te geven. Dan zal de aanvallende Infanterie zich weer moeten nederwerpen, zich in het terrein dekken en alzoo hare voorwaartsche beweging moeten staken.

Doch nauw bemerkt de Artillerie van den aanvaller, dat de verdediger het hoofd weer heeft opgestoken of zij staat gereed wederom een uitwerkingsvuur af te geven.

Op die wijze krijgen we den toestand, zooals die in de *Artilleristische Monatshefte* van September 1908 geschilderd

wordt: „Im richtigen Wechselspiel zwischen Feuerwelle und Vorgehen schiebt sich die Infanterie an die Stellung des Feindes heran.“

In het hier beschouwde geval geeft de Artillerie dus haar uitwerkingsvuur op het oogenblik, dat de verdedigende Infanterie boven de dekking uitkomt, ten einde haar vuur te richten op de aanvallende Infanterie, die den sprong doet.

Er is intusschen nog eene andere manier, waarop de samenwerking kan worden verkregen.

De aanvallende Infanterie kan n.l. zoo lang nog eene breede tirailleurketen gelijktijdig vooruitgaat, vóórdat deze een sprong doet, haar voornemen daaromtrent aan de Artillerie kenbaar maken, waarop deze een uitwerkingsvuur afgeeft. Dit zal ten gevolge hebben, dat de verdedigende Infanterie verhinderd wordt haar vuur af te geven op het oogenblik, dat de aanvallende Infanterie begint om den sprong te doen.

De eerste wijze van handelen van de Artillerie zou men kunnen noemen een repressief optreden, de tweede een preventief.

In het eerste geval heeft men meer kans om werkelijke verliezen toe te brengen, omdat de Artillerie daarbij vuurt op Infanterie, die zich bloot geeft, maar men loopt gevaar, en dit gevaar is inderdaad niet denkbeeldig, dat men met het uitwerkingsvuur te laat komt en het verdedigend infanterie-vuur hare uitwerking op de aanvallende Infanterie, die den sprong doet, reeds heeft doen gevoelen.

De tweede manier heeft het voordeel, dat, al brengt men den verdediger weinig verliezen toe, men hem niettemin verhindert om zijn vuur af te geven, zoodat de aanvallende Infanterie gelegenheid krijgt om ongehinderd den sprong te doen.

Uit het voorafgaande mag niet worden afgeleid, dat de Infanterie zich in een toekomstig gevecht — volgens welke methode dan ook — niet anders op het aanvalsterrein zal mogen voortbewegen dan nadat eerst de Artillerie een vuurstoot zal hebben afgegeven, omdat zij zoo doende haar eere-naam van het eenige zelfstandige wapen te zijn, gevaar zou loopen te verliezen, maar ontegenzegglijk is het waar, dat

wanneer de Infanterie en de Artillerie elkander in dit opzicht verstaan, indien de Artillerie hare uitwerkingsvuren op de goede momenten weet af te geven en de Infanterie er van weet te profiteeren om in verband met die uitwerkingsvuren op het gunstige oogenblik een sprong te doen, de verliezen beperkt zullen worden en de kans voor de Infanterie om niet volslagen gedecimeerd aan te komen op den afstand, waarop zij den stormloop zal aanvagen, belangrijk grooter zal zijn.

De noodzakelijkheid eener samenwerking tusschen Infanterie en Artillerie bij den beslissenden infanterie-aanval komt niet alleen aan het licht bij de beschieting van de verdedigende Infanterie, maar ook bij eene beschieting van de verdedigende Artillerie.

Er mogen zich uit den aard der zaak voor deze Artillerie bij het beslissend gevecht geene onbestreken ruimten vóór de stelling bevinden, aangezien de Infanterie dan in de laatsie oogenblikken, vóórdat de tegenstander tot den stormaanval overgaat, den steun der Artillerie zou moeten ontberen.

De batterijen van den verdediger zullen dus — althans voor een deel — met directe richting worden opgesteld en moge het dan ook al zijn, dat alleen de rook of de vlam van het geschut zichtbaar is, zoo zal de aanvaller toch gelegenheid hebben daarop te richten en die batterijen onder vuur te nemen, hetgeen hij niet zal mogen nalaten, omdat deze anders ongehinderd tegen de aanvallende Infanterie zouden kunnen optreden.

De batterijen van den aanvaller zullen dus eensdeels worden bestemd om de verdedigende Infanterie te beschieten, doch voor een ander deel om de verdedigende Artillerie onder vuur te nemen, dan wel zoo lang deze tijdelijk zwijgt, zich gereed te houden, daarop het vuur te openen, zoodra zij het hoofd opsteekt.

Het is in menig opzicht gewenscht de indeeling in deze twee categorieën van batterijen al dadelijk vast te stellen, zoodra de Artillerie is aangewezen, die den aanval van elke gevechtsgroep zal hebben te steunen. Er bestaat dan meer kans, dat de batterijen niet zoo vaak van doel zullen hebben

te verwisselen, hetgeen altijd strekt ten nadeele van de vuurwerking.

Intusschen ligt het voor de hand, dat de indeeling, die aldus gemaakt wordt tegen het oogenblik, dat de beslissende aanval wordt ondernomen, gedurende dien aanval niet altijd gehandhaafd zal kunnen blijven, hoe gaarne men dit ook zou wenschen. Immers, de vijandelijke Infanterie en Artillerie zullen beschoten moeten worden naar gelang van de tegenhoudende kracht, die elk van haar ontwikkelt.

Onderstellen we bijv., dat een regiment met 3 bataljons in voorste en 2e linie en 2 bataljons in 3e linie opdracht heeft om aan te vallen in de richting van kerktoren A, over een terrein ter breedte van p.m. $1\frac{1}{2}$ K.M., daarbij aansluiting onderhoudende naar het middenbataljon, terwijl ten slotte de beslissende stoot zal geschieden tegen een gedeelte der stelling rechts van den kerktoren ter breedte van p.m. 600 M., dan zal de Artillerie, die aangewezen wordt om den aanval te steunen, laten we zeggen eene afdeeling van 4 batterijen van 3 stukken, met 3 harer batterijen de genoemde strook ter breedte van p.m. 600 M. onder vuur nemen, zoodat 1 batterij overblijft om het rayon te bewaken, waarin Artillerie zou kunnen optreden, welke die batterij voor hare rekening moet nemen. Dit alles natuurlijk in de veronderstelling, dat de aanvallende Artillerie op dat oogenblik niet met de verdedigende Artillerie in een vuurgevecht gewikkeld is.

Nu is het intensief beschieten van eene strook van p.m. 600 M. door drie batterijen van 3 stukken op de middelbare afstanden zeer wel doenbaar, doch overdadig is het niet, om daarvoor drie zoodanige batterijen aan te wijzen en liefst zou men dus de 3 batterijen, die de verdedigende Infanterie moeten beschieten, daarvoor blijvend willen bestemmen.

De mogelijkheid bestaat echter, dat bijv. 2 vijandelijke batterijen de aanvallende Infanterie zoo hevig onder vuur nemen, dat deze zich daartegen niet kan opwerken en er dus niet 1 batterij, maar 2 batterijen zullen moeten worden aangewezen tot beschieting van de vijandelijke Artillerie.

Voor de beschieting van de Infanterie zouden dan dus maar 2 batterijen overblijven.

Wie zal nu voor de wijziging in de bestemming der batterijen de vereischte bevelen moeten geven?

Uit den aard der zaak zal dit de afdeulings-commandant moeten zijn, maar uit eigen beweging zal hij dit niet doen. Immers, *hij* zal bezwaarlijk kunnen beoordeelen of de Infanterie niet vooruit kan ten gevolge van het vijandelijk infanterie- of het vijandelijk artillerie-vuur en het feit alleen, dat er 2 vijandelijke batterijen vuren, is voor hem nog geene aanleiding die ook met 2 batterijen te gaan beschieten, want alleen de uitwerking, die ze hebben, in vergelijking met die van het vijandelijk infanterie-vuur, is ten deze beslissend.

Is hare uitwerking niet overwegend, dan zou er voorschands geene reden zijn om de aanvankelijke bestemming der batterijen te wijzigen.

Doch wanneer, zooals ik onderstelde, zulks wel het geval is, dan zal de afdeulings-commandant daarvan door den infanterie-commandant moeten verwittigd worden. Laatstgenoemde zal aan den afdeulings-commandant moeten kenbaar maken, dat het gewenscht is de Artillerie van den vijand krachtiger te beschieten en deze commandant zal daarvoor de vereischte maatregelen moeten nemen.

Zoo zien we, waarin ook hier de samenwerking zal moeten bestaan; zoo zien we, dat de Artillerie, indien zij de Infanterie doeltreffend wil helpen, door haar zal moeten worden ingelicht omtrent den aard van den tegenstand, dien zij bij het voorwaarts terrein winnen ondervindt, welke inlichtingen dan voor de Artillerie het uitgangspunt moeten vormen bij de beslissing nopens de doelen, welke zij onder vuur zal hebben te nemen.

Hoe lang zal nu de aanvallende Artillerie het vuur op de verdedigende stelling blijven voortzetten zonder of met gevaar van de eigen troepen te treffen?

In dat opzicht bestaat er een streven om hoe langer hoe minder de eigen artillerie-projectielen te gaan schuwen. Werd er vroeger ach en wee! geroepen bij het denkbeeld, dat een troep door zijne eigen Artillerie zou worden beschoten,

tegenwoordig acht men het noodig, dat de Infanterie vertrouwd raakt met het denkbeeld, dat in den toekomstigen oorlog de artillerie-projectielen over hare hoofden zullen heensuizen en dat niet alleen, maar in de eigen gelederen zullen springen.

Dat alles om zoo lang mogelijk het vuur op de vijandelijke stelling te kunnen blijven afgeven, niet zoozeer om daardoor aan de Infanterie in die stelling verliezen toe te brengen, maar om haar te noodzaken zich te dekken en haar zoo doende te verhinderen, haar vuur op de aanvallende Infanterie af te geven.

In den Boerenoorlog was men al zoover, dat de troepencommandanten van Engelschen kant zeiden, dat ze het aan de Artillerie niet kwalijk zouden nemen, indien er een paar granaten in hare eigen liniën terecht kwamen en achtte men het artillerie-vuur niet voldoende lang voortgezet, indien de Engelsche Infanterie hare eigen lydietgranaten niet rook; in den Russisch-Japanschen oorlog werd er bepaald om gevraagd het vuur voort te zetten, totdat de Japansche Infanterie de stelling bezet had, terwijl het vuur eerst daarna mocht worden gestaakt; samenwerking alzoo tot op het laatste moment.

In nauw verband met de samenwerking in de laatste gevechtsmomenten staat de quaestie betreffende het vooruitgaan van enkele batterijen of stukken tot begeleiding van den aanval.

In zooverre heeft het begeleiden van den infanterie-aanval tot op de korte afstanden door Artillerie veel van zijne beteekenis verloren, dat men het om de uitwerking feitelijk niet meer behoeft te doen, want het verschil in trefkans op 2000 en 1000 M. is niet van dien aard, dat men alleen daarom van stelling zou veranderen, terwijl door de verbeterde kijkers en ook met betrekking tot eene goede regeling van de ligging van het vuur geene zoodanige verschillen op die afstanden bestaan, dat uit dat oogpunt eene nadering tot op die zoo korte afstanden noodzakelijk wordt. Rekent men nu nog, dat vooral het van stelling veranderen tot op de afstanden, waarop men in het vijandelijk geweer-

vuur komt, vermoedelijk aan de Artillerie op groote verliezen zal komen te staan, dan is het begrijpelijk, dat er eene partij is — en die is vooral in Frankrijk nog al sterk — die van het begeleiden van den infanterie-aanval tot op die zoo korte afstanden niet wil weten, die het niet alleen onnoodig vindt, dat de Artillerie zich op die wijze opoffert, maar die van oordeel is, dat van de gevechtskracht der Artillerie beter gebruik wordt gemaakt, wanneer men haar — zij het dan ook met enkele sectiën of stukken — niet die stellingverandering tot op korten afstand laat uitvoeren, doch het ondersteunen van den aanval ook in de laatste momenten laat geschieden uit stellingen op grooteren afstand, bij voorkeur uit flankerende positiën.

En waar er door de voorstanders van het begeleiden van den infanterie-aanval door Artillerie op gewezen wordt, dat het moreel van de Infanterie er zoozeer door wordt verhoogd, wanneer zij de Artillerie steeds in hare onmiddellijke nabijheid weet, daar beweren de tegenstanders, dat het volstrekt niet tot verhooging van het moreel zal bijdragen, indien de Infanterie ziet, hoe de Artillerie niet anders dan in elkaar geschoten tot op een afstand van ± 1000 M. van den vijand kan naderen en wellicht niet eens in batterij kan komen.

Terwijl dan ook in het Fransche reglement van 1903 en 1905 het begeleiden van den aanval tot op de korte afstanden bepaaldelijk was voorgeschreven, evenals zulks in het Duitsche en Oostenrijksche reglement thans nog het geval is, is men in 1907 in Frankrijk na de ervaringen, in den Russisch-Japanschen oorlog opgedaan, tot andere gedachten gekomen en wordt in imperatieve zin van het begeleiden van den aanval tot op de korte afstanden niet meer gesproken.

Terwijl, zoo lezen we in een opstel van ADOLF ENGEL, over de ondersteuning van den beslissenden aanval door Artillerie ¹⁾ in het vroegere (Fransche) voorschrift, dat zich over het algemeen kenmerkte door eene bijzonder beknopte en duidelijke redactie, het beginsel van de verplichte begeleiding van Infanterie door Artillerie, zonder eenigerlei

¹⁾ *Mitteilungen* October 1910.

beperking, beslist en duidelijk op den voorgrond werd gesteld, treedt dit beginsel in het nieuwe reglement bij de opsomming van de opdrachten, die voor de infanterie-batterijen zijn weggelegd, nauwelijks aan het licht.

Men zou dezen eisch alleen tusschen de regels door kunnen lezen in de laatste zinsnede van punt 635 van het nieuwe Fransche reglement: „Parmi ces dernières batteries on pourra en désigner quelques-unes, dont la mission sera d'arriver sur la position conquise aussitôt que possible après l'infanterie”, omdat de Artillerie alleen dan zoo snel mogelijk na de Infanterie de veroverde stelling bezetten kan, wanneer zij dezen op korten afstand volgt, alzoo begeleidt.

Hoe dit intusschen ook zij, ik geloof, dat we voorshands goed zullen doen de oude beginselen in dit opzicht nog niet ter zijde te stellen.

Ik geloof, dat wij er uit een moreel oogpunt nog overwegende waarde aan moeten blijven hechten, dat de Artillerie de verliezen, die zij tegemoet gaat, niet schroomt, dat we 't nog moeten toejuichen, wanneer zij als 't ware aan de Infanterie toeroept: Wij willen niet, dat ge den bangen lijdensweg alleen aflegt, wij willen met U schouder aan schouder de gevaarlijke strook — die zone des doods — doorloopen en mede ons aandeel hebben van de glorie van hen, die 't eerst in de stelling aankomen!

En de Infanterie moet er, dunkt mij, prijs op stellen, dat zij bij het doorworstelen van den laatsten kilometer de Artillerie aan hare zijde weet.

Zij heeft daarop het volle recht; het kan niet goed zijn, dat wanneer van twee, die aan de zelfde zijde vechten, de een alle slagen moet opvangen en de ander vrij wel ongedeerd kan blijven.

Zeker, er zullen door de Artillerie, wanneer zij in 't vijandelijk geweervuur komt, verliezen geleden worden, zware verliezen zelfs, maar die staan ook de Infanterie te wachten; zonder verliezen gaat het nu eenmaal in den oorlog niet, we moeten daarover maar niet te veel tobben, zegt HOHENLOHE. We moeten maar denken, wat kunnen we doen om elkaars leed te verzachten, elkander een hart

onder den riem te steken, elkaar te schragen in het volle aangezicht van den dood en zóó bezien blijft voor de Artillerie het „mit heran” zijne volle waarde behouden.

En volkomen stem ik in met hetgeen ADOLF ENGEL in het zoo even genoemde opstel zegt:

„Die vollständige Verwerfung des Prinzips der Begleitung der Infanterie durch die Artillerie würde für immer einen tiefen Abgrund zwischen diese beiden Waffen schaffen und wäre gleichbedeutend mit der Stempelung der Feldartillerie zu einer Art Positionsartillerie, welche nur auf grosze Distanzen, fern von der Infanterie wirken sollte.”

Waar ik thans in groote trekken heb aangegeven, wat naar mijne meening onder samenwerking van Infanterie en Artillerie in het gevecht moet worden verstaan, wensch ik ten slotte nog enkele beschouwingen te houden omtrent hetgeen in vreedestijd behoort te geschieden, ten einde te bevorderen, dat eene goede samenwerking van de beide wapens in oorlogstijd zoo goed mogelijk verzekerd zal zijn.

Wordt er niet naar gestreefd om in vreedestijd die samenwerking zoo veel mogelijk tot haar recht te doen komen en te beoefenen, dan kan men onmogelijk verlangen, dat zij in oorlogstijd tot uiting zal komen.

Voor eene goede samenwerking in oorlogstijd is het noodig, dat de Algemeene Bevelhebber en de artillerie-commandant elkaar kennen en begrijpen, alzoo moeten zij in vreedestijd veel met elkander in aanraking komen, veel met elkander oefenen en mitsdien in het zelfde garnizoen verblijf houden.

De commandant van een regiment Veld-Artillerie moet alzoo in garnizoen zijn ter standplaats van den divisie-commandant. Slechts bij de helft van onze divisien is dit het geval.

De mogelijkheid is niet buitengesloten, dat in de naaste toekomst onze regimenten Veld-Artillerie zoodanig zullen worden gereorganiseerd, dat een regiment uit *drie* afdeelingen zal bestaan.

Een van de grootste voordeelen eener zoodanige organisatie is, dat bij eene gevechtsofdracht, die aan een regiment Infanterie gegeven wordt, steeds eene afdeeling Veld-Artillerie zal kunnen

worden toegevoegd. Dit voordeel zal vooral dan tot zijn recht komen, indien men daarbij, wat de garnizoens-inddeling betreft, er naar streeft, dat elk regiment Infanterie in vreedstijd gezamenlijk kan oefenen met eene afdeeling Veld-Artillerie en dat dus beiden in een zelfde garnizoen verblijf houden.

Thans bevindt zich de helft onzer infanterie-bataljons in garnizoenen, die geene veld-artilleriegarnizoenen zijn; brengt men in elke plaats, waar thans 2 of meer bataljons verblijf houden, ook eene afdeeling Veld-Artillerie, dan zal men in dit opzicht in veel gunstiger toestand gaan verkeeren.

Men zou dan gecombineerde garnizoenen van Infanterie en Artillerie hebben te *'s-Gravenhage*, te *Leiden* en te *Haarlem* voor de 1e Divisie; te *Arnhem*, te *Nijmegen* en te *Ede* voor de 2e Divisie ¹⁾; te *Bergen-op-Zoom*, te *Breda* en te *'s-Hertogenbosch* voor de 3e Divisie; te *Assen*, te *'Amersfoort* en te *Harderwijk* ²⁾ voor de 4e Divisie.

Niet minder dan voor het gezamenlijk oefenen van de troepen der beide wapens is het verblijf houden dier wapens in één garnizoen van belang voor het houden van gezamenlijke kaderoefeningen op het terrein en op de kaart.

Men moet er innig van doordrongen zijn, dat in het toekomstige gevecht een regiment Infanterie en een afdeeling Veld-Artillerie veel zullen samenwerken, bij geene kadermanoeuvre door den commandant van een regiment Infanterie geleid, mag de afdeelings-commandant ontbreken, zoowel wat de kaderoefeningen op het terrein als op de kaart betreft.

De beste gelegenheid om de samenwerking van Infanterie en Artillerie te beoefenen, doet zich nochtans voor gedurende de groote manoeuvres, doch alles moet er dan ook op worden ingericht, dat de samenwerking daar tot haar volle recht komt.

Op enkele zaken wensch ik in dat opzicht nog de aandacht te vestigen.

Men zal er, dunkt mij, bij manoeuvres toe moeten gaan besluiten om aan het snelle verloop, dat het gevecht in den

¹⁾ Er bevindt zich dan geene afdeeling Veld-Artillerie te *Amsterdam*, doch met het oog op de oefeningsterreinen zal het beter zijn deze te *Utrecht* te laten.

²⁾ Wanneer aldaar 2 bataljons verblijf houden.

regel heeft, wanneer de beslissende aanval wordt doorgezet, paal en perk te stellen.

Men kan onmogelijk de samenwerking naar behooren beoefenen, indien van Infanterie en Artillerie onderling geene berichten worden ingewonnen en de tijd niet gegeven wordt om bij het nemen zijner maatregelen met deze berichten rekening te houden.

„Im Grunde ist es die Angriffshetze”, zoo lezen we in het *Militär Wochenblatt* van Sept. 1910, „die jede Verbindung überholt, die uns auch abhält uns Nachrichten von Nebenabteilungen zu verschaffen, die wir doch nicht ausnützen können.

„So lange mit der Angriffshetze nicht energisch und endgültig gebrochen wird, kann den hier behandelten wie zahlreichen anderen kriegsmässigen Forderungen der Dienstvorschriften unmöglich entsprochen werden.”

Men zal er alzoo bij het houden van groote manoeuvres toe moeten overgaan de zaak zoodanig te regelen, dat op de dagen, waarop het de bedoeling is het gevecht te doen beoefenen, geene groote marschen behoeven te worden verricht alvorens eene ontmoeting plaats heeft, ten einde zoo doende aan de doorvoering van het gevecht den noodigen tijd te kunnen besteden.

Er moet voorts, dunkt mij, in ons manoeuvrevoorschrift bepaald worden, dat wanneer door een scheidsrechter wordt aangenomen, dat eene troepenafdeeling niet verder vooruit kan, hij tevens mededeelt — althans wanneer het Infanterie betreft — of dit een gevolg is van vijandelijk infanterie-vuur, van vijandelijk artillerie-vuur of wel van beiden.

Thans vindt men in punt 69 van ons manoeuvrevoorschrift vermeld, dat de scheidsrechters er zich toe zullen bepalen om aan te geven, wanneer eene troepenafdeeling niet verder vooruit mag, zonder meer.

Eene aanvulling in den zoo even vermelden zin zou ik alleszins gewenscht achten, omdat zij er in hooge mate toe zal bijdragen de samenwerking tusschen Infanterie en Artillerie te bevorderen. Want indien de scheidsrechter uitmaakt, dat het ten gevolge van het artillerie-vuur is, dat de troepenafdeeling niet verder vooruit kan, dan zal door den infanterie-

commandant aan den commandant der afdeeling Artillerie, die den aanval steunt, het verlangen moeten worden kenbaar gemaakt om de Artillerie van den vijand krachtiger onder vuur te nemen; is het ten gevolge van het vijandelijk infanterie-vuur, dan zal hij moeten overwegen of hij vuuroverwicht op de tegenpartij zal kunnen verkrijgen door het brengen van versterkingen in de tirailleurlinie, dan wel of het ook wenschelijk is een krachtiger artillerie-vuur op de stelling te doen afgeven.

Mocht een scheidsrechter zich al eens vergissen met betrekking tot de door hem genomen beslissing of het infanterie-vuur dan wel het artillerie-vuur de oorzaak is, dat eene troepenafdeeling niet vooruit kan, dan is dit volstrekt niet erg; de oefening in de samenwerking wordt dan niettemin toch verkregen en in de werkelijkheid wordt het natuurlijk wel gevoeld of de Infanterie niet vooruit kan ten gevolge van de vijandelijke geweerkogels, dan wel ten gevolge van de artillerie-projectielen.

Om te kunnen nagaan of door de Artillerie de vuurstooten afgegeven worden op het juiste oogenblik en om bij het sprongsgewijze voorwaarts gaan de Infanterie te kunnen oefenen in het gebruik maken van het oogenblik, waarop een vuurstoot wordt afgegeven, is het noodig, dat er in ons manoeuvrevoorschrift wordt bepaald, op welke wijze een uitwerkingsvuur door de Artillerie zal worden aangeduid. Thans wordt in punt 42 van het manoeuvrevoorschrift alleen verschil gemaakt tusschen het vuren op Infanterie en Cavalerie en het vuren op Artillerie, doch verreweg belangrijker acht ik het, dat de eigen troepen weten, wanneer de Artillerie een uitwerkingsvuur afgeeft, hetgeen intusschen niet belet, dat een verschil tusschen het vuren op Infanterie en Artillerie gehandhaafd kan blijven.

In vervanging van het bepaalde in de 2e en 3e alinea van genoemd punt 42 zou ik wenschen, dat het aangeven van artillerie-vuur bij manoeuvres als volgt werd geregeld.

Wanneer eene batterij zich inschiet, onverschillig tegen welk doel, wordt dit aangegeven door 1 schot.

Wordt als uitwerkingsvuur een snelvuur afgegeven, dan

wordt dit aangeduid als volgt: tegen Infanterie 3 en tegen Artillerie of Cavalerie 2 zeer snel op elkaar volgende schoten.

Een juistheidsvuur tegen Artillerie wordt aangeduid door 3, met 5 seconden tusschenruimte afgegeven, schoten.

Voor eene doeltreffende samenwerking gedurende den beslissenden aanval is eene innige en onafgebroken verbinding tusschen de beide wapens onmisbaar.

Hoe zal de Artillerie aan hare hoofdopdracht, de ondersteuning van de Infanterie, kunnen voldoen, indien ze niet voortdurend over de vorderingen van den aanval wordt onderricht? Hoe zal de Infanterie van de hulp van het artillerie-vuur kunnen profiteren, indien zij volstrekt niet weet waartegen de Artillerie haar vuur afgeeft?

Nog altijd zijn de staven van onze regimenten Infanterie en afdelingen Veld-Artillerie veel te karig toebedeeld met intellectueel ontwikkeld personeel, dat voor het onderhouden der verbindingen bestemd moet worden. Ik leg hier den nadruk op het „intellectueel ontwikkeld”, opdat men toch vooral niet zou meenen, dat wij er mede af zouden zijn, indien het personeel der staven werd vermeerderd met een paar gewone ordonnansen. Iedereen, die wel eens berichten heeft moeten doen overbrengen, waarvan het er op aankwam, dat ze goed toegelicht werden, weet dat men daarvoor personen noodig heeft met een helder verstand en een goeden blik op het terrein. Zij moeten voorts goed bereden zijn en vlot te paard.

Zoo heeft men ze noodig — bericht-officieren zou men ze kunnen noemen — bij den staf van een regiment Infanterie, van een regiment en van eene afdeling Veld-Artillerie.

Bij de Infanterie zal dan aan een bericht-officier moeten worden opgedragen zich voortdurend op de hoogte te houden van de bevelen en opdrachten, die het regiment gekregen heeft, zijne verrichtingen en bewegingen gade te slaan en alles aan de Artillerie, die het regiment steunt, mede te deelen, wat voor haar van belang is, en de eventueele wenschen van de Infanterie kenbaar te maken.

Bij manoeuvres zal dit moeten geschieden in verband met de beslissingen, die door de scheidsrechters genomen worden.

Bij den staf van eene afdeeling Veld-Artillerie zal aan een bericht-officier moeten worden opgedragen om, terwijl hij zich ophoudt in de voorste liniën der Infanterie, aan de eigen Artillerie door middel van seinen of door gebruikmaking van telephonen, aanduidingen te doen omtrent de ligging van het eigen artillerie-vuur en of deze voldoet aan de eischen, die daaraan in verband met de gevechtsopdracht van de eigen Infanterie gesteld moeten worden, m. a. w. of het artillerie-vuur komt op de plaats, waar de eigen Infanterie het gaarne heeft. Ook het waarschuwen, dat het vuur meer naar achteren moet worden verlegd, tegen dat de Infanterie in de vijandelijke stelling aankomt, moet aan dezen officier worden opgedragen.

De bericht-officier van de Infanterie heeft dus in hoofdzaak te letten op de voornemens en bewegingen van de eigen Infanterie, die van de Artillerie op de ligging van het eigen artillerie-vuur.

Het zou ondankbaar zijn, indien ik, na hier enkele desiderata met betrekking tot eene doeltreffende samenwerking te hebben aangegeven, geene melding maakte van hetgeen in dit opzicht in de laatste jaren door het legerbestuur reeds is verricht.

Infanterie en Artillerie worden ten gevolge van de instelling van het veldleger-commando en van de divisie-commando's belangrijk nader tot elkander gebracht dan dit vroeger het geval was.

Er wordt door de kaderoefeningen op het terrein en op de kaart eene veel nauwere aanraking verkregen; door onderlinge gedachtenwisseling wordt de tactiek der beide wapens meer gemeengoed, hetgeen tot eene goede samenwerking niet anders dan kan bijdragen. Vooral zal dit het geval zijn, wanneer daarbij getracht wordt te doen uitkomen, wat er bij het streven naar de bereiking van het gevechtsdoel van de samenwerking mag gevorderd worden, maar ook wanneer men het niet op de z.g. samenwerking mag laten aankomen, doch er bevelen of aanwijzingen gegeven moeten worden.

Ook dienen met dankbaarheid te worden gereleveerd de

jaarlijksche detacheringen van officieren der Infanterie bij de Veld-Artillerie en omgekeerd.

In één opzicht is men er echter in de beide laatste jaren met betrekking tot het nauwer in aanraking brengen van Infanterie en Artillerie niet op vooruitgegaan, de gelegenheid n.l. tot het houden van garnizoens-manoeuvres is er niet beter op geworden. In gewone tijden is ten gevolge van de invoering van het twee-ploegenstelsel, zonder dat de sterkte der lichting dienovereenkomstig is uitgebreid, de sterkte van de onderdeelen der Infanterie van dien aard geworden, dat er aan gezamenlijke oefeningen bijna niet kan worden gedacht, terwijl het begrijpelijk is, dat gedurende den korten tijd, dat *wel* over eene eenigszins behoorlijke sterkte beschikt kan worden, men elken dag wenscht te benutten om het gevecht van het eigen wapen te beoefenen.

Zoo doende blijft er voor gecombineerde oefeningen weinig of geene gelegenheid over; de garnizoens-manoeuvres, waarmede men een paar jaar geleden zoo goed op weg was, zijn thans weer zoo goed als van de baan.

Dit is te betreuren, omdat zij mede een van de middelen zijn, waardoor de samenwerking bevorderd wordt. In de jaren, dat er geene groote manoeuvres worden gehouden, moeten ze de hoeksteen wezen van de opleiding; de maand September moet voor een groot deel aan die oefeningen gewijd zijn.

Laten we vurig hopen, dat de nieuwe Militiewet ons eene zoodanige vredes-sterkte van het hoofdwapen zal geven, dat we ook weder gelegenheid krijgen de garnizoens-manoeuvres naar eisch te houden.

En ten slotte, Mijne Heeren, zij het mij vergund om, aan het einde mijner verhandeling gekomen, nog voor één zaak, de samenwerking betreffende, krachtig te pleiten en zij is deze: laten wij, officieren van de verschillende wapens, in het belang eener goede samenwerking, elkander leeren kennen en elkander waardeeren.

Geen afzonderlijke wapengeest in dien zin, dat men alleen zijn heil ziet in den engen kring van het eigen wapen!

Onbekend maakt onbemind!

Het is nu eenmaal zoo, steun in moeilijke oogenblikken

en offervaardigheid worden veeleer en met veel meer toewijding betoond aan den goeden kameraad dan aan den vreemdeling!

Welnu, laten we dan zorgen in het belang eener goede samenwerking, dat Infanterie en Artillerie zich in het gevecht altijd vinden als goede kameraden, wien het elkander helpen niet alleen plicht, maar oen wellust is.

In vreedestijd den band van kameraadschap tusschen de wapens onderling aan te kweeken en te onderhouden, is eene schoone taak, waaraan de officieren in de eerste plaats zich met voorliefde hebben te wijden.

De Voorzitter: Mijnheer VAN DER HOOG! Ik geloof namens de vergadering te spreken, wanneer ik U dank betuig, in de allereerste plaats namens het Bestuur, dat U wel op U hebt willen nemen de behandeling van een zoo belangrijk en gewichtig onderwerp als de samenwerking van de Infanterie en de Artillerie in het gevecht. Met groote helderheid is door U uiteengezet, op welke wijze die samenwerking behoort plaats te hebben, terwijl tevens zoo terecht er door U op is gewezen, dat de *kameraadschap* tusschen die beide wapens ook voor de innige samenwerking van zoo groot belang is, zoowel in vreedestijd in het garnizoen en op het manoeuvreerterrein, als in oorlogstijd op het gevechtveld.

Met het oog op den tijd, stel ik voor thans eene pauze te houden. Daarna zal ik het woord geven aan de heeren, die den wensch te kennen hebben gegeven met den inleider van gedachten te wisselen.

Alsnu wordt een kwartier pauze gehouden, gedurende welke de stemopneming plaats heeft.

De Voorzitter: Ik heropen de vergadering en kan mededeelen, dat de uitslag der ballotage is geweest, dat al de voorgestelde kandidaten met algemeene stemmen zijn aangenomen. Ik heet de nieuwe leden welkom, en wel in het bijzonder den Heer DE FOUW, die zich reeds in ons midden bevindt. Ik hoop, dat de ondervinding van heden avond hem zal aansporen ook andere burgers te bewegen lid onzer Ver-

eeniging te worden. Ik dank bovendien de beide heeren, die den Secretaris-Penningmeester behulpzaam zijn geweest bij het opnemen der stemmen.

Tot leden der Vereeniging zijn, ingevolge de gehouden ballotage, toegelaten de Heeren:

Jhr. W. E. van der Does de Bije, Commies b. h. Dep. van Oorlog, L. de Fouw, Inspecteur der Directe Belastingen, Jhr. H. F. van Kinschot, Ritmeester der Cavalerie, W. J. Küller, 1e Luitenant der Artillerie, J. W. Mathol, 1e Luitenant der Infanterie N.-I. Leger, E. C. J. Moonen, 1e Luitenant der Infanterie, S. G. N. Nauta Pieter, 1e Luitenant der Artillerie, en A. T. H. Winter, 1e Luitenant der Artillerie N.-I. Leger, te 's-Gravenhago;

C. A. Muller, Res. 2e Luitenant der Infanterie, te Amsterdam;

N. W. Blom, Kapitein der Infanterie, en A. J. W. van der Grinten, Kapitein-Adjutant der Infanterie, te Assen;

C. A. L. Jacobse Boudewijnse, Res. 2e Luitenant bij het reg. Grenadiers en Jagers, te Bennekom;

M. van Haaften, Res. 1e Luitenant der Infanterie, te Buiksloot;

H. F. van Haaren, Res. 1e Luitenant-Kwartiermeester bij de Landweer, te Druten (G.);

B. Jasink, Kapitein der Infanterie, te Groningen;

Ds. J. A. C. Fagginger Auer, Predikant, te Harderwijk;

H. J. van Limbeek, 1e Luitenant der Infanterie, en J. C. Pabst, 1e Luitenant-Kwartiermeester, te Middelburg;

P. G. van Stapele, 1e Luitenant-Adjutant der Infanterie, te Nijmegen;

Mr. Dr. I. A. Eigeman, Res. 1e Luitenant der Infanterie, te Rotterdam;

J. C. van Reenen, 1e Luitenant der Genie, te Uithoorn;

benevens de volgende officieren van het Nederlandsch-Indische Leger:

Militaire Administratie: J. J. van Dam, 1e Luitenant-Kwartiermeester; *Cavalerie:* C. Sweris, 2e Luitenant (Lijfw. drag.), en J. J. de Wit, Ritmeester.

De VOORZITTER: Van de heeren, die zich voor het debat

hebben aangemeld is er op het oogenblik één niet aanwezig, wegens het maken van eene dienstreis, n.l. de Majoor Jhr. ALTING VON GEUSAU. Hij heeft verzocht aan zijn broeder, den 1en Luitenant der Veld-Artillerie Jhr. J. T. ALTING VON GEUSAU, de gelegenheid te geven voor te lezen, hetgeen hij had willen zeggen. Ik geef derhalve het eerst het woord aan den pseudo-Majoor ALTING VON GEUSAU.

Jhr. G. A. A. ALTING VON GEUSAU: Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heeren! Terwijl ik bij monde van mijn broeder de vergunning vraag een enkel woord tot U te mogen richten, ben ik zelf door eene dienstreis verhinderd hier persoonlijk tegenwoordig te zijn. Ik betreur dit in hooge mate, omdat de geachte inleider van dezen avond op mijn voorstel door het Bestuur werd uitgenoodigd om het hoogst belangrijke onderwerp te behandelen, dat U zoo even heeft bezig gehouden.

Toen ik in de bestuursvergadering ter vaststelling van het programma voor ons werkjaar 1910/11 dit voorstel ter tafel bracht, werd ik in de eerste plaats geleid door de overweging, dat niemand beter dan de Majoor VAN DER HOOG in staat zou zijn om de samenwerking van Artillerie en Infanterie op het gevechtsveld hier te behandelen. niet slechts van het standpunt van den veld-artillerist, maar ook van een meer algemeen tactisch standpunt. In de tweede plaats evenwel koesterde ik een vurig verlangen om een belangrijk verschil in tactisch inzicht, dat tusschen ons beiden in September 1909 was gerezen bij eene bespreking na afloop eener regiments-oefening op de Zeisterheide, in dezen wetenschappelijken kring voor het voetlicht te brengen. Ik ben er van overtuigd, dat het verschil van meening niet zoo groot zou blijken te zijn als wij toen beiden meenden.

Het zou mij te ver voeren om hier den geheelen tactischen toestand nog weer te schetsen; ik deed dit reeds in de 12e aflevering van den tweeden jaargang van wijlen het *Orgaan voor de Bereden Artillerie*.

In het kort kwam mijne meening echter hier op neer: Een voorhoede-commandant heeft onder zijne bevelen twee bataljons Infanterie en één batterij Veld-Artillerie om

's vijands stelling te verkennen. Hij geeft aan de batterij bevel eene bewakingsstelling in te nemen, ten einde de verkenning te steunen door belangrijke doelen onder vuur te nemen.

Een der bataljons rukt op; het tweede wordt voorloopig achter gehouden.

Nu verkeerde ik in de meening, dat bovenstaand bevel aan den artillerie-commandant voldoende was om hem er toe te brengen zonder nader bevel het vuur te openen, wanneer het vooruitrukkende bataljon stuitte op weerstand. De bij de bespreking aanwezige artillerie-officieren meenden evenwel, dat de Artillerie niet moest schieten, tenzij haar door den voorhoede-commandant nader werd aangeduid op welk deel der lange, zichtbare, vijandelijke stelling het vuur moest worden geopend.

Wanneer men dit vraagstuk ontdoet van alle bijwerk, bijv. of de Artillerie al dan niet snel genoeg in stelling kwam, of de Infanterie te snel oprukte en of de verbinding van de Artillerie met den voorhoede-commandant te wenschen heeft overgelaten, blijft het scherp omljnde beginsel over, of de voorhoede-commandant mag rekenen op initiatief van de zijde van de Artillerie, dan wel of hij haar, behalve de algemeene aanwijzing om belangrijke doelen onder vuur te nemen, nog nader moet gelasten om op eene zichtbare vurende linie te vuren.

Ik meen, dat de Artillerie in het voorhoedegevecht eene groote mate van initiatief moet ontwikkelen, omdat nauwkeurige aanwijzingen niet te geven zijn, zoo lang men nog bezig is door verkenning nadere gegevens te verzamelen. Een voorhoede-commandant moet er op kunnen rekenen, dat de Artillerie ook zonder nader bevel ingrijpt, wanneer de Infanterie op weerstand stuit. De juiste tactische blik van den artillerie-commandant bij de voorhoede moet hem een richtsnoer zijn, wáár dit ingrijpen noodig is en welk deel van hetgeen de vijand te zien geeft, moet worden beschoten. Vergist hij zich en vuurt hij niet precies op dat doel, wat het onze Infanterie het lastigst maakt, dan is dit wel jammer, maar toch niet zoo erg, dan wanneer hij in het geheel niets doet, omdat hij geene nadere bevelen krijgt.

Den commandant der voorhoede-artillerie past eene hooge mate van initiatief; daar moet de voorhoede-commandant op kunnen rekenen.

Eenigszins anders ligt de zaak bij den artillerie-commandant bij den Algemeenen Bevelhebber. Zijn eenmaal door de verkennende gevechten genoegzaam gegevens verzameld voor het doorvoeren van den beslissenden aanval, dan moeten Infanterie en Artillerie nauwkeurige bevelen verkrijgen op welk gedeelte der vijandelijke stelling krachtig moet worden gewerkt en op welk gedeelte men slechts eene nevenonderneming op het oog heeft.

Het begrip „belangrijke doelen” mag niet worden beperkt tot marcheerende colonnes of oprijdende batterijen. Een belangrijk doel is niet datgene, wat door den artillerist gemakkelijk te treffen is, maar datgene, wat den infanterist het meeste hindert, ook al is het weinig zichtbaar.

Ik meen, dat elk commandant van in stelling staande Artillerie zijn oog in de eerste plaats gevestigd moet houden op den vijand om zelf te zien, waar zijne granaten en granaatkartetsen noodig zijn, en eerst in de tweede plaats op den bevelhebber, van wien hij meent bevelen te moeten verwachten.

Ik heb tot mijn spijt niet kunnen hooren, wat de geachte spreker heeft gezegd, doch ik ben er van overtuigd, dat hij niet heeft kunnen bepleiten, om het initiatief van den artillerie-commandant, hetzij die is bij een voorhoede-commandant, dan wel bij een Algemeenen Bevelhebber, onder een stulp te zetten.

Bij de Infanterie leeren wij aan hoog en laag, dat de ware discipline daarin bestaat, dat gegeven bevelen met oordeel moeten worden uitgevoerd, maar dat men ook zonder bevelen moet weten te handelen. Ik kan en wil niet aannemen, dat onze Veld-Artillerie hier anders over denkt. Wanneer wij eenmaal eens voor een wezenlijken vijand mochten komen te staan — een, die niet door onschadelijke witte vlaggen wordt voorgesteld — dan zal ook de Nederlandsche veld-artillerist niet werkeloos blijven wachten op bevelen, als hij de eigen Infanterie ziet verbloeden.

Artilleristen en infanteristen moeten veel met elkaar werken, zij moeten elkaars reglementen goed kennen en elkaars opvattingen begrijpen. Samenwerking op het gevechtsveld, maar om die te verkrijgen, samenwerking op het oefeningsterrein en samenwerking in de studeerkamer.

De Heer MULLER MASSIS: Mijnheer de Voorzitter! Uit de belangrijke voordracht van den Majoor VAN DER HOOG wensch ik slechts een enkel punt te bespreken. De Heer VAN DER HOOG heeft gesproken over de samenwerking van Infanterie en Artillerie en hoe die tot stand moet komen.

Ik ben dezen zomer in de gelegenheid geweest van mijn verlof buitenslands gebruik te maken om Frankrijk, den geboortegrond van „la liaison des armes”, te bezoeken, en heb toen getracht te weten te komen hoe daar de verbinding der hoofdwapens in den slag, de Infanterie en de Veld-Artillerie, tot stand kwam. Ik heb alstoen de manoeuvres bijgewoond in Picardië, en hoewel men als toerist in den regel zeer weinig van detailregelingen te zien en te hooren krijgt, moet ik toch met dankbaarheid vermelden, dat — niettegenstaande ik geenerlei officieele aanbeveling had — de Fransche kameraden steeds bereid waren mij de gewenschte inlichtingen te verstrekken. Wanneer nu een infanterietroep, bijvoorbeeld een regiment, de opdracht kreeg een aanval op een bepaald terreindeel te doen, werd in den regel aan zulk een onderdeel eene batterij of eene afdeeling Veld-Artillerie toegevoegd. Deze Veld-Artillerie kwam dan onder het bevel van den infanterie-commandant.

Mij lijkt die maatregel rationeel.

Immers, ik ben het geheel eens met den Majoor VAN DER HOOG, waar deze heeft gezegd, dat de infanterie-commandant moet aangeven het oogenblik, waarop het artillerie-vuur moet worden afgegeven, en de plaats, waarop het moet worden gericht. In de practijk komt dat dan toch hierop neer, dat het *bevel* gevoerd wordt door den infanterie-commandant!

Toen ik bij eene bepaalde gelegenheid, waarbij eene batterij Veld-Artillerie ter beschikking van den commandant van een regiment Infanterie was gesteld tot ondersteuning van den

aanval op een dorp, aan een artillerie-officier vroeg: hoe is thans de verbinding tot stand gebracht, kreeg ik tot antwoord, „nous avons la liaison à vue”. In Picardië nu was dat vrij gemakkelijk. De Fransche Infanterie toch met hare roode broek en blauwe kapotjas teekende zich zeer scherp af tegen de golvende stoppelvelden, zoodat zij — en dit was bijna overal het geval — van oogenblik tot oogenblik met het oog te volgen was. Maar in de meeste gevallen zal deze wijze van verbinding toch niet voldoende zijn. Van het detachereen van „agents de liaison” heb *ik* weinig bemerkt.

Nu is in Frankrijk, na afloop dezer manoeuvres, een nieuw reglement voor de Bereden-Artillerie gekomen. („Règlement provisoire de manoeuvre de l'artillerie de campagne, approuvé par le Ministre de la Guerre le 8 Septembre 1910”).

Dit reglement nu, zijnde nog het eenige, dat aangeeft *hoe* de verbinding tusschen Infanterie en Veld-Artillerie moet worden tot stand gebracht, wil daartoe eene commando-regeling, als door den Majoor VAN DER HOOG is voorgestaan: de Artillerie krijgt de aanwijzing *wanneer* en *waarheen* zij moet vuren, van den infanterie-commandant, maar blijft — als regel — toch onder de bevelen van den artillerie-commandant.

Het desbetreffende punt 38, Titre V van genoemd reglement luidt n.l. als volgt: „Si la mission d'un groupe est d'appuyer spécialement une attaque déterminée, son chef se met en rapport avec le commandant de la troupe d'infanterie chargée d'exécuter l'attaque. Cette entente préalable entre les exécutants est la base de la liaison.

Pendant l'exécution de l'opération, le commandant de l'artillerie s'efforce de rester en communication avec le commandant de l'infanterie par tous les moyens possibles. Les plus sûrs sont: en premier lieu la vue, puis les agents de liaison, et dans certains cas les signaux simples.

Ces signaux ont pour but, soit de déclancher ou d'interrompre le feu de l'artillerie, soit d'attirer l'attention de celle-ci sur les dangers qui menacent l'infanterie ou les obstacles auxquels elle se heurte.

En cas d'impossibilité de se relier, le chef de la troupe

d'infanterie est prévenu et il est rendu compte à l'autorité supérieure de l'artillerie, pour qu' elle prenne d'autres dispositions (substitution de batteries, changement de position, etc.)

La liaison qui s'établit entre les deux armes n'implique pour l'artillerie qu'une subordination de mission et ne rompt pas pour elle les liens hiérarchiques habituels qui seuls permettent au commandement d'assurer la coordination des efforts vers le même but.

Cependant, certaines circonstances (extension du front, nature coupée ou couverte du terrain ¹⁾, excentricité d'une attaque) pourront obliger à grouper l'infanterie et l'artillerie, coopérant à une même attaque, en une unité tactique temporaire sous les ordres d'un seul chef. *Dans ce cas exceptionnel, l'ordre de subordination devra être explicitement indiqué par le commandement.*"

Wat hier in het Fransche reglement als uitzonderingsgeval is aangegeven, zou ik liever als regel willen zien ingevoerd: het bevel waarborgt toch altijd het best de samenwerking! Ik zou het intusschen zeer op prijs stellen, indien de Majoor VAN DER HOOG mij zou willen inlichten omtrent de voordeelen, die hij ziet in het in dit geval laten van de voor de bedoelde handeling bestemde Artillerie onder de bevelen van den artillerie-commandant.

De Heer HOOGBOOM: Mijnheer de Voorzitter! Gaarne breng ik hulde aan den geachten spreker van heden avond voor de belangrijke tactische rede, welke hij ten beste heeft gegeven. Uitsluitend als blijk van belangstelling in het door hem gesproken woord zou ik gaarne een enkele opmerking willen maken. In het beeld, dat hij ons van het gevecht heeft geschetst, zou ik gaarne nog iets scherper de moeilijkheden hebben zien aangegeven, waarmede meermalen de aanvaller in de eerste phase der ontmoeting heeft te worstelen en welke een grooten invloed kunnen uitoefenen op de wijze, waarop hij zijne Artillerie kan en moet ont-

¹⁾ Bij ons te lande veelvuldig voorkomende omstandigheden!

wikkelen. De Heer VAN DER HOOG stelt het voor alsof de aanvaller reeds onmiddellijk zijne gansche Artillerie in stelling zal kunnen brengen, nog vóór dat de eerste ontmoeting heeft plaats gehad. Ik meende hem te hooren spreken van ontplooiing der gansche Artillerie reeds op 7000 M. van de vijandelijke stelling. Blijkt, zoo zeide de Heer VAN DER HOOG ongeveer, dat er alsdan van opening van het vuur nog geene sprake zal kunnen zijn, welnu, dan gaat de Artillerie als het ware sprongsgewijze voorwaarts, totdat zij de zone bereikt, waaruit zij met vertrouwen den strijd kan aanbinden. Eene dergelijke wijze van voorstelling acht ik niet zonder gevaar. Wanneer de geachte spreker meer den nadruk gelegd had op de moeilijkheden, die de aanvaller ontmoet bij het vaststellen of en van waar zijn tegenstander voornemens is hem het hoofd te bieden, dan zou hij met mij tot de overtuiging zijn gekomen, dat het juist in de eerste periode van den strijd zelfs nog niet in groote trekken is vast te stellen, hoe hij zijne batterijen zal moeten groepeeren en welke opdrachten de verschillende groepen zullen moeten ontvangen. Het gevolg daarvan zal zijn, dat de eerste opstelling van een deel der voorhoede-batterijen altijd min of meer een toevallig karakter zal hebben, zoodat zij dikwerf vrij onverwacht groote verliezen zullen lijden. Die toestand moet — ik ben er met den geachten spreker van overtuigd — zoo veel mogelijk voorkomen worden, en, zoo hij geboren wordt, zoodra doenlijk worden gecorrigeerd. De aanvaller zal daarom niet mogen aarzelen al zeer spoedig zijne *gansche Artillerie* op bepaalde punten naar voren te doen oprukken, in afwachting dat — wanneer meerdere gegevens aangaande den vijand ter beschikking komen — de Algemeene Bevelhebber er over kan disponeeren. Doch de *gansche* artilleriesmacht, van huis uit ontwikkelen, zonder dat men weet of en hoe men haar zal kunnen gebruiken, schijnt mij toe onvoorzichtig te zijn.

Het nieuwe Fransche artillerie-reglement waarschuwt dan ook, en m.i. zeer terecht, tegen ontijdig verbruik der artilleristische kracht.

Wel hem, zegt het ongeveer, die altijd nog over enkele

batterijen zal kunnen beschikken. ¹⁾ Dit wil natuurlijk niet zeggen, dat men zonder grondige reden batterijen tot aan het einde van den strijd in reserve moet houden, zoodat men ten slotte zwakker zou zijn, dan men inderdaad is, doch alleen dat men zich de mogelijkheid moet waarborgen, om aan onvoorziene wendingen van het gevecht het hoofd te kunnen bieden.

Alzoo, zoo spoedig mogelijk de gansche Artillerie onder de hand, doch eerst er over beschikken, wanneer de toestand voldoende is te overzien. Ik denk hierbij natuurlijk niet aan het zeer beperkt aantal vuurmonden van een klein detachement, noch aan de taak der voorhoede-artillerie, doch uitsluitend aan de opdrachten, welke de Artillerie der hoofdmacht in grootere verbanden heeft te vervullen.

Ook zou ik er prijs op gesteld hebben, dat de geachte spreker iets meer den nadruk had gelegd op de wisselwerking, welke er moet zijn tusschen Infanterie en Artillerie. Artillerie kan haar vuur niet openen op stellingen, waarvan de bezetting zich niet heeft getoond, om de eenvoudige reden, dat zij de ligging dier stellingen niet kent. Het voorwaarts dringen der Infanterie moet eene bedreiging zijn voor den tegenstander, groot genoeg om hem te dwingen zijne stellingen te bezetten en het vuur te openen. Eerst dan kan van artilleristischen steun aan de zijde des aanvallers sprake zijn. De Infanterie verschaft alzoo de Artillerie de gegevens, de Artillerie wederzijds haar steun.

Dit neemt natuurlijk niet weg, dat de Artillerie ook trachten zal uit eigen middelen zich zoo veel mogelijk op de hoogte te stellen van den toestand, dien men tegemoet gaat, doch ook in dit opzicht kan in de eerste phase van het gevecht de samenwerking niet uitblijven.

De Heer BERGANSIUS: Mijnheer de Voorzitter. Ik wenschte enkele details te bespreken.

¹⁾ „Pour que les obligations multiples auxquelles doit satisfaire l'artillerie puissent être remplies à mesure qu'elles se présenteront, une *prévoyante économie* doit présider à l'emploi des batteries, de manière que le commandement en ait toujours disponibles." Zie *F. A. R.* 1910, V, bladz. 16.

Met de voordracht van den Majoor VAN DER HOOG ben ik het geheel eens met uitzondering van één punt, n.l. het begeleiden van den infanterie-aanval, tot het geven van moreelen steun.

Het zichtbaar medegaan is in het laatste Fransche reglement niet meer vermeld; in het Duitsche reglement komt het wel voor, maar blijkens mededeelingen van ooggetuigen bij de manoeuvres van 1909 wordt het niet of hoogst zelden toegepast.

Het nadeel van dit medegaan is, dat juist in de oogenblikken, dat het artillerie-vuur het minst kan worden ontbeerd, dit vuur voor een deel gedurende een niet onbelangrijken tijd wordt onderbroken, ten behoeve van eene stellingverandering, terwijl bovendien de kans groot is, dat in de nieuwe stelling het vuur minder krachtig zal zijn.

Hoewel ik geen voorstander er van ben, het begeleiden uit het reglement geheel te laten vervallen, zoo meen ik toch — hoewel dit eenigszins moeilijk valt tegenover de warme woorden, waarmede spreker het medegaan heeft bepleit — dat het goed is de kameraden der Infanterie er van te overtuigen, dat een ononderbroken en in kracht stijgend vuur de beste, ook moreele ¹⁾ ondersteuning biedt.

In de tweede plaats wensch ik een enkel woord te zeggen omtrent de verbinding tusschen Infanterie en Artillerie bij een aanval. Spreker heeft er met nadruk op gewezen, dat door de Infanterie de doelen en oogenblikken van vuren moeten worden aangewezen. Eene verbinding is hiervoor noodig, waarbij *snel* berichten kunnen worden overgebracht. Spreker heeft de middelen genoemd: sein- en telephonische verbinding. Ik merk op, dat samenwerking van beide wapens met behulp van deze verbinding tot nog toe niet kon plaats hebben wegens ontstentenis van de daarvoor noodige hulpmiddelen. Zij komen dit jaar beschikbaar en aangezien het verkrijgen van ervaring in het gebruik eenigen tijd vereischt, zal eene dergelijke samenwerking eerst in het volgend jaar tot volle recht kunnen komen.

¹⁾ De springende projectielen worden ook in de voorste gevechtlinie gezien en gchoord.

In de derde plaats wil ik er de aandacht op vestigen, dat Spreker tweemaal heeft vermeld, dat de Artillerie thans over uitstekende (scharen) kijkers beschikt.

Het is waarschijnlijk, dat in oorlogstijd een divisie-commandant, in het belang der hoogere bevelvoering, over een der bedoelde batterij-kijkers beschikt. De betrokken batterij-commandant zal zich dit offer, in het belang der samenwerking, gaarne getroosten, maar het zou m.i. beter zijn, als de hoogere staven in tijd van vrede reeds in het bezit van deze kijkers werden gesteld, evenals dit in het buitenland het geval is.

De Heer OUDENDIJK: Mijnheer de Voorzitter! Met groote belangstelling en bijzondere vreugde heb ik het betoog gevolgd van den Majoor VAN DER HOOG over de samenwerking van Infanterie en Artillerie, welk betoog nog nader is uitgewerkt door Generaal HOOGBOOM. Ik heb den Majoor VAN DER HOOG de moeilijkheden hooren schetsen, verbonden aan het op de juiste plaats en op het juiste oogenblik in stelling brengen van de Artillerie op een slagveld, waar om zoo te zeggen niemand iets ziet. Daarna heb ik den Majoor eene beschrijving hooren geven van de onderlinge wisselwerking tusschen het geschutvuur en het ten aanval vooruitrukken van de Infanterie. De Majoor had daarbij tegenover den verdediger de goedheid van hem gelegenheid te geven tot het tijdig inrichten van diepe loopgraven met steile binnentaluds; en toen ik daarna ons hoorde voorrekenen op hoe veel meters achter de borstwering de granaatkartetskogels van het veldkanon op de verschillende schootsafstanden zullen aanslaan, bekreop me de vrees, dat het betoog van den geachten inleider eene, ik zou haast zeggen, Duitsche wending zou nemen en dat we zouden hooren verklaren, dat dus voor de goede samenwerking van de beide wapens, de artillerie met krombaangeschut moest oprukken. Maar het liep gelukkig goed af. We bleven, als ik het zoo eens noemen mag, meer in de Fransche richting en tot mijne vreugde heb ik niet vernomen, dat het doen gelukken van een infanterie-aanval het oprijden van krombaangeschut

noodig is. Integendeel, uit het beeld, dat de Majoor VAN DER HOOG ons van den aanval gaf en dat door den Generaal HOOGBOOM nog werd verduidelijkt, leid ik wederom af, dat bij eene goede samenwerking tusschen de beide wapens, het veldkanon zeer goed in staat is om voor de Infanterie den weg naar de overwinning te banen.

Mocht mijne gevolgtrekking uit het gesprokene juist zijn, dan zou ik mij daarover zeer verheugen, want dan komt zij geheel overeen met mijne opvatting. Ik kan me, hoe veel ik over die aangelegenheid nadenk, niet voorstellen, dat het de moeite waard zou zijn om de werkelijk niet zeer talrijke treffers, welke het krombaangeschut met opoffering van veel munitie kan brengen binnen die enkele meters achter de borstwering, waar geene G.K.T.-kogels van het kanon kunnen vallen — ik zeg: ik kan me niet voorstellen, dat het daarom alleen de moeite waard zou zijn, om naast het veldkanon te allen tijde aan het veldleger nog eene andere, zwaardere geschutsoort, met andere munitie, mede te geven.

Ik zou in herhaling vervallen, wanneer ik hierop verder inging, want ik heb dit alles hier reeds vroeger uitvoerig betoogd. ¹⁾ *Der langen Rede kurzer Sinn* is, dat ik den Majoor VAN DER HOOG zou willen vragen, mij zijne meening omtrent het gebruik van krombaangeschut te velde in verband met het onderwerp van heden avond wel te willen doen kennen.

De Heer BERGANSIUS: Mijnheer de Voorzitter, gaarne zou ik nog eene kleine aanvulling van het straks gesprokene geven, naar aanleiding van hetgeen door den Generaal HOOGBOOM is gezegd ten aanzien van de eerste ontwikkeling der Artillerie.

De Generaal HOOGBOOM raadt voorzichtigheid aan met het oog op verrassingen, maar hoe lang moet men wachten? Tot de vijand zijne Artillerie vertoont? Dan is deze echter in de ontwikkeling van zijne Artillerie steeds vóór.

Met bescheidenheid merk ik op, dat het mij voorzichtig

¹⁾ VIIIe aflevering van het *Orgaan* 1909—1910.

toeschijnt de Artillerie vroegtijdig *gereed te stellen*, om haar te *kunnen* gebruiken. Dit wil niet zeggen, dat men dadelijk er over disponeert. Dit geschiedt eerst als gevuurd wordt.

Het beginsel, de Artillerie vroegtijdig *gereed te stellen*, is sedert de invoering van het snelvuurgeschut gehuldigd.

Het waarschuwen om in deze voorzichtig te zijn, zal er toe leiden, dat de vijand eerder in stelling staat, daardoor wellicht gelegenheid heeft de eigen Artillerie bij den opmarsch of het innemen der stelling met vuur te verrassen, onze Infanterie te bevuren, in elk geval tijd wint voor de voorbereiding van zijn vuur.

De Heer HOOGBOOM: Mijnheer de Voorzitter! Wil mij nog een enkel woord vergunnen naar aanleiding van de opmerking van den Heer BERGANSIUS.

Door mij is niet beweerd, dat men angstvallig moet zijn om de Artillerie zoodra mogelijk in stelling te brengen en over hare volle gevechtskracht te beschikken, doch ik meende te moeten waarschuwen tegen overhaasting, waardoor men haar wellicht voor langen tijd aan stellingen zou binden, waar men haar bij nader inzien niet zou hebben gebracht.

Ik geloof niet, dat men bevreesd behoeft te zijn, dat men haar niet meer zou kunnen brengen, waar zij aanvankelijk noodig blijkt te zijn. In den aanvang van het gevecht, waarover thans onze gedachten gaan, zullen vriend en vijand er wel naar streven en er ook wel in slagen het gevecht te voeren uit gedekte stellingen.

De Voorzitter: Ik zou aan den geächten inleider ook nog wel eene vraag willen stellen, omdat het mij voorkomt, dat hij op eene zaak niet voldoende de aandacht heeft gevestigd, n.l. dat door de Infanterie ook moet worden medegewerkt, om aan de Artillerie zoo spoedig mogelijk de bij de verkenning — ook gedurende het gevecht — verkregen gegevens te verstrekken omtrent de opstelling van de vijandelijke troepenafdeelingen, in het bijzonder van de Artillerie. De Infanterie toch is dichter bij de tegenpartij dan de Artillerie en kan dientengevolge eerder te weten komen, wáár de vijandelijke Artillerie

is opgesteld. Daar deze, vooral gelet op onze geringe getalsterkte aan Artillerie, een zeer gevaarlijke tegenstander is — niet het minst voor de Infanterie — vermeen ik, dat het van veel belang is steeds te trachten omtrent haar de noodige gegevens te verkrijgen en die niet alleen dienstbaar te maken voor de Infanterie, maar ook voor de met haar medestrijdende Artillerie.

Mijne vraag is alsnu, *hoe* dit het beste zal kunnen geschieden.

De Heer VAN DER HOOG: In de eerste plaats mijn dank, Mijnheer de Voorzitter, aan U en aan de overige heeren, die aan het debat hebben willen deelnemen, alsmede aan den Majoor ALTING VON GEUSAU, die, verhinderd zijnde hier tegenwoordig te zijn, toch zich de moeite heeft willen getroosten zijn standpunt met betrekking tot het door mij behandelde onderwerp te doen uiteenzetten. Zooals de Majoor ALTING VON GEUSAU mij reeds particulier schreef, zou het wel blijken — zooals ook inderdaad gebleken is — dat wij in dezen niet zoover van elkaar staan; niet zoover als wel gemeend werd bij eene bespreking, die in 1909 plaats had op de Zeisterheide, bij gelegenheid eener aldaar gehouden manoeuvre. Zooals de heeren gehoord hebben, betrof het toen eene opdracht, gegeven aan 2 bataljons en 1 batterij, die de voorhoede vormden eener troepenmacht, welke tot taak had een aanval te doen tegen eene vijandelijke stelling.

De voorhoede werd ontwikkeld met het doel de vijandelijke stelling te verkennen, terwijl de batterij tot opdracht kreeg de verkenning te steunen door het onder vuur nemen van belangrijke doelen. Toen de manoeuvre geëindigd was, was de batterij nog niet tot vuren gekomen, omdat zij geene belangrijke doelen had waargenomen en werd daarvan aan den commandant der Artillerie van de voorhoede een verwijt gemaakt. Ik meende toen, dat het verwijt niet in de eerste plaats dien artillerie-commandant moest treffen. De opdracht, die de voorhoede-commandant hier gegeven had, was niet met voldoende nauwkeurigheid gesteld, het was een van die algemeene gezegden, waartegen in het door mij aangehaalde artikel „Misbrauch mit Schlagworten bei der Feldartillerie” terecht zoo gewaarschuwd wordt. Eerst had moeten worden

gecommandant der onafhankelijke artillerie, die de artilleriecommandant gekregen had, waarbij eerst gezegd was, de orde moest staan of deze veldtocht samenbreking had bevestigd.

De Kapitein MULLER MASSIS, die ook een zekere concurrent zijn bezettingen bij de jongste manoeuvres in Noord-Nederlandsche, vraagt, waarom ik het niet zelf was, dat de commandant van de Artillerie, welke aangewezen wordt om den aanval te steunen van eene afdeeling Infanterie, bepaaldelijk onder de bevelen gesteld wordt van den infanteriecommandant. Hij meent, dat, waar die Artillerie de doelen moet onder vuur nemen, welke door de Infanterie worden aangewezen, er ook geen bezwaar is haar onder de bevelen van den infanteriecommandant te stellen. Hierop antwoord ik, dat aangezien die Artillerie maar voor eene bepaalde opdracht aan de Infanterie wordt toegewezen, zij ook niet aan het gezag van haar artilleristisch chef moet worden onttrokken; de infanteriecommandant mag geen onbeperkt gezag over die Artillerie uitoefenen en haar bijv. niet zenden waarheen hij wil. Evenals de metselaar en de timmerman samenwerken bij het bouwen van een huis, zonder dat de een ondergeschikt is aan den ander, zoo moet het ook zijn bij de uitvoering van den aanval; of wil men, wat de vergelijking betreft, blijven bij eene handeling uit het gevecht, dan noem ik de regeling van de bevelvoering over de Infanterie, die aangewezen is tot dekking van Artillerie. De commandant van de bedekking gedraagt zich naar de aanwijzingen van den artilleriecommandant, maar staat niet onder diens bevelen. Op de zelfde wijze gedraagt de Artillerie, die bestemd is om in het gevecht op groote schaal den beslissenden aanval van een regiment Infanterie te steunen, zich naar de aanwijzingen van den regimentscommandant zonder nochtans onder diens bevelen te staan.

Wat mij bij de mededeelingen van den Kapitein MULLER MASSIS verwonderd heeft, is, dat hem bij zijne navraag naar de wijze, waarop bij de Fransche manoeuvres de verbinding tusschen Infanterie en Artillerie tot stand kwam, geantwoord werd: Wij hebben de verbinding „par la vue”. Het is m.i. in de gewone omstandigheden van het aanvallend gevecht

juist *niet* door de verbinding „par la vue”, dat de samenwerking tusschen Infanterie en Artillerie tot stand moet komen, maar door de verbinding „par le bas”, d.i. de verbinding tusschen de lagere commandanten, in casu de commandanten der regimenten Infanterie en der afdeelingen Veld-Artillerie op de verschillende gedeelten van het gevechtsveld. „Ta *vue* (ik cursiveer) ne te suffit pas pour discerner exactement les besoins de l'infanterie”.... zegt de Generaal PERCIN tot de Artillerie. Intusschen spreekt het van zelf, dat de verbinding „par la vue” in de plaats treedt van de verbinding tusschen den infanterie- en den artilleriecommandant, wanneer onmiddellijk ingrijpen van de Artillerie noodzakelijk wordt, bijv. bij het afweren van een tegenaanval.

De Generaal HOOGEBOOM ziet bezwaar in het vroegtijdig gereedstellen van de Artillerie op het gevechtsveld. Hij meent, dat daardoor niet genoeg rekening gehouden wordt met de moeilijkheden van den aanval, dat er te vroeg over de Artillerie gedisponeerd zal worden en men dus geene Artillerie meer beschikbaar zal hebben om het hoofd te bieden aan eventueele verrassingen. Wanneer de Generaal intusschen van oordeel is, dat een en ander het gevolg zal zijn van het vroegtijdig gereedstellen der Artillerie, dan vrees ik, dat ik mijne bedoelingen ter zake niet helder genoeg uiteengezet heb. De Majoor BERGANSIUS heeft in zijne discussie met den Generaal HOOGEBOOM mijne meening juist weergegeven en ik behoef er dus maar weinig bij te voegen. Door de Artillerie ten deele in bewakingsstelling, ten deele in afwachtingsstelling te plaatsen, wordt ze volstrekt niet uit de hand gegeven; integendeel, men bereikt daardoor juist, dat ze voor elk gebruik spoedig gereed is, zoodat men op verrassingen voorbereid is. In *bewakingsstelling* wordt zoo veel Artillerie geplaatst, dat men voldoende heeft om vuur te brengen daar, waar vermoedelijk een vijandelijk optreden te wachten is, terwijl de rest in afwachtingsstelling wordt gebracht. Met voorbedachten rade heb ik er bij de voorhoede-artillerie van gesproken om deze zoo spoedig mogelijk in *bewakingsstelling* te brengen, omdat het hier altijd eene betrekkelijk kleine artilleriemacht betreft, die in den regel in

de nabijheid van den marschweg optreedt, terwijl ik, wat de overige Artillerie aangaat, sprak van bewakings- en *afwachtings*stelling. Het vroegtijdig op het gevechtveld gereedstaan is en blijft voor de snelvuur-artillerie een levensbeginsel, hetgeen intusschen volstrekt niet identiek is met het uit de hand geven van zijne Artillerie.

Wat betreft de wisselwerking tusschen het vuren van de Artillerie en het vooruitgaan van de Infanterie gedurende den beslissenden aanval, ik meen deze met voldoende duidelijkheid uiteen te hebben gezet. Ik wees er op hoe de Artillerie haar uitwerkingsvuur zal afgeven, hetzij op het oogenblik, dat de Infanterie zich boven de dekking verheft om haar vuur op de aanvallende Infanterie te richten, hetzij op het oogenblik, dat de Infanterie te kennen geeft, dat ze voornemens is een sprong te doen, in welk geval de verdediger zich achter de dekking heeft teruggetrokken en het uitwerkingsvuur wel is waar geene groote verliezen teweeg zal brengen, maar waardoor de verdediger niettemin verhinderd wordt zijn vuur tegen de aanvallende Infanterie af te geven.

En hier ontmoet ik tevens den Heer OUDENDIJK. Met hem ben ik van gevoelen, dat het korte kanon niet onmisbaar is, om bij den beslissenden aanval de Infanterie te brengen tot op den afstand van de vijandelijke stelling, waarop zij den stormloop begint; met het lange veldgeschut kan op de door mij geschetste wijze afdoende steun worden verleend, hetzij doordat — zooals gezegd — de verdedigende Infanterie beschoten wordt, zoodra zij zich boven de dekking vertoont, hetzij doordat, ten gevolge van het uitwerkingsvuur tegen de door haar ingenomen stelling, zij genoodzaakt wordt zich te dekken en dus verhinderd wordt om haar vuur af te geven. Op eene zaak wil ik echter de aandacht vestigen. Wanneer de steun op die wijze verleend is geworden, dat men den verdediger genoodzaakt heeft achter de dekking te blijven, dan zal, wanneer de aanvaller gekomen is tot op den afstand, vanwaar hij den stormloop begint, de verdediger nog vrij wel ongeschokt zijn.

Er zal dan ten slotte een beslissend vuurgevecht tusschen de Infanterie aan weerskanten moeten plaats hebben, waarbij

steun van de Artillerie dringend noodig is. Het is dan echter de vraag of men elkaar niet zoo dicht genaderd is, dat wanneer de Artillerie haar vuur op de stelling afgeeft, zij tevens groote verliezen toebrengt aan haar eigen Infanterie, hetgeen in mindere mate het geval zal zijn, wanneer men beschikt over steilbaangeschut.

De Majoor BERGANSIUS is er geen voorstander van, dat de Artillerie, zij het dan ook met enkele sectiën of stukken, den infanterie-aanval op de korte afstanden begeleidt. Als nadeel haalt hij nog aan, dat de stukken, die tot dat doeleinde van stelling moeten veranderen, gedurende dien tijd geen vuur kunnen afgeven, terwijl dit juist de momenten zijn, waarin de steun door vuur zoo dringend gewenscht is.

Zooals ik gezegd heb, betreft het hier geheel het verleenen van een moreelen steun, het is eene gevoelszaak. Ik kan het niet van mij afzetten, dat ik er iets onkameraadschappelijks in vind, dat de Infanterie van het begin tot het einde verliezen heeft te dragen en de Artillerie op verwijderde afstanden, gedekt in het terrein en achter schilden behoorlijk geborgen is. Mededrinken uit den lijdensbeker, dien de Infanterie anders geheel alleen moet ledigen, dat is voor mij het motief voor het begeleiden van den infanterie-aanval door Artillerie. Zulks betreft natuurlijk altijd maar een gedeelte van de Artillerie, zoodat er nooit sprake van zal kunnen zijn, dat al het artillerievuur gedurende de stelling-verandering zal behoeven te zwijgen.

Wat ten slotte de vraag van U, Mijnheer de Voorzitter, betreft, zoo merk ik op, dat inderdaad ook naar mijne meening de Infanterie met de ter harer beschikking staande organen het noodige zal hebben te verrichten ten aanzien van de verkenning van het gevechtsveld, opdat zij de vereischte inlichtingen aan de Artillerie zal kunnen verstrekken met betrekking tot de doelen, welke de Infanterie wenscht, dat onder vuur zullen worden genomen.

De Heer SNIJDERS: Het heeft mij eenigszins verrast, Mijnheer de Voorzitter! dat de Heer OUDENDIJK van de rede van den Majoor VAN DER HOOG tracht te profiteeren, om daar

voor eigen rekening wat uit te kloppen, en wel door uit het beeld van de wisselwerking tusschen Infanterie en Artillerie, zooals ons dat door den spreker van heden avond is geschetst, af te leiden, dat aan toevoeging van krombaangeschut aan de Artillerie te velde geene behoefte zou bestaan. Ik geloof niet, dat dit de strekking van het betoog van den Majoor VAN DER HOOG is geweest, en aangezien de Heer OUDENDIJK hier een gebied betreedt, waarop ik al eens meer met hem slaags ben geweest, zoo zal ik hem gaarne op dat terrein nog even ontmoeten.

De Heer OUDENDIJK heeft uit het betoog van den Heer VAN DER HOOG afgeleid, dat een aanval tegen Infanterie, in loopgraven opgesteld, op de door dien spreker aangegeven wijze ook zonder de medewerking van krombaangeschut gelukken kan. Dat is natuurlijk niet tegen te spreken; er is een tijd geweest, dat men nog niet dacht aan gebruik van krombaangeschut te velde en ook toen werd er gevochten, aangevallen en overwonnen. Maar het is zeer eenzijdig daaruit te besluiten, dat de medewerking van krombaangeschut in den veldoorlog het bereiken van het gevechtsdoel niet dikwijls in hooge mate zou kunnen bevorderen. Verspreide Infanterie, gedekt in tirailleurloopgraven, blijft trouwens altijd, ¹⁾ zoowel voor lang, als voor krombaangeschut, een zeer ongunstig doel, waarop het moeilijk zal zijn over een breed front eenige uitwerking te verkrijgen, geëvenredigd aan het belangrijk munitieverbruik.

Moet eene dergelijke stelling worden genomen, dan zal men niettemin op de door Majoor VAN DER HOOG geschetste wijze moeten trachten dat doel te bereiken. Ik zeg: „trachten”, want de Engelschen hebben aan de Tugela ondervonden, met hoe groote bezwaren dit gepaard kan gaan.

Er zijn echter in den veldslag nog tal van andere doelen te beschieten, waarbij de voordeelen van het krombaangeschut meer op den voorgrond treden en die door den Heer OUDENDIJK buiten beschouwing zijn gelaten. De Majoor VAN

¹⁾ Tenzij enfileeren of scherp echarpeeren mogelijk is, waarop bij een frontaanval in den regel niet te rekenen valt.

DER HOOG heeft zich dan ook bij zijn antwoord op de vraag van den Heer OUDENDIJK niet zeer beslist uitgesproken. Hij heeft wel bevestigd, dat voor de toepassing van de wisselwerking — zooals die door hem en anderen heden avond is geschetst — de medewerking van krombaangeschut niet onmisbaar is, maar hij heeft daarbij eene zeer belangrijke reserve gemaakt ten opzichte van het laatste stadium van den aanval. En nu zou ik aan den Majoor VAN DER HOOG of aan den Heer OUDENDIJK de vraag willen stellen, hoe een aanvaller, die *niet* over krombaangeschut beschikt, den strijd zal kunnen opnemen tegen de houwitser-artillerie der tegenpartij, die van uit gedekte stellingen haar vuur afgeeft? Ik weet wel, dat volgens de tegenwoordige inzichten de eigenlijke artilleriestrijd in den veldslag minder op den voorgrond treedt dan vroeger; maar het zal toch altijd noodzakelijk blijven, dat de aanvaller het verdedigend geschutvuur dempt en in toom houdt, zal de nadering der Infanterie over het aanvalsveld mogelijk zijn. Welnu, ik herhaal mijne vraag: hoe zal dan een aanvaller alleen met lang geschut dit doel bereiken tegenover gedekt vurend krombaangeschut?

De Voorzitter: Wien mag ik, ter beantwoording van die vraag van den Generaal SNIJDERS, nu het woord geven? Aan den Heer VAN DER HOOG of aan den Heer OUDENDIJK?

De Heer VAN DER HOOG staat het woord af aan den Heer OUDENDIJK, wien dit thans wordt verleend.

De Heer OUDENDIJK: Mijnheer de Voorzitter. Er werd heden avond gesproken over verrassingen, die zich op het oorlogsveld kunnen voordoen. Het schijnt wel, te oordeelen naar hetgeen Generaal SNIJDERS opmerkte, dat ik heden, op dit vreedzame gevechtsveld, degene ben geweest, die de verrassing heeft bereid. Wat betreft „het kloppen van een fortuintje” uit de rede van den Majoor VAN DER HOOG, moge ik opmerken, dat ik slechts door het stellen van eene vraag aan den inleider, mij er van heb willen overtuigen of eene

gevolgtrekking, die ik ten aanzien van een mij belangstelling inboezemend onderwerp maakte, juist was.

En met het antwoord van den geachten spreker was ik zeer tevreden.

Zeker, *als* de aanvaller er in geslaagd is, zijn krombaangeschut tijdig en op de juiste plaats in stelling te brengen, *als* hij daarbij niet te veel bezwaren heeft ondervonden, o.a. om voor zijn veldgeschut de meest geschikte stellingen te kunnen kiezen en *als* die krombaanvuurmonden de groote moeilijkheden hebben kunnen overwinnen, om zich voldoende, nauwkeurig en tijdig in te schieten op de verdedigende stelling, die, wij hoorden het heden avond zoo duidelijk betoogen, zeer moeilijk te onderkennen zal zijn, dan *is* het natuurlijk een voordeel, dat de verdediger ook in zijn toestand van afwachting verliezen zal lijden. Dit heb ik vroeger ook al toegegeven ¹⁾. Maar ook heb ik er op gewezen, dat het toebrengen van eenigszins belangrijke verliezen den houwitsers zeer veel munitie zal kosten.

Ik maakte zoo even met een enkel woord eene tegenstelling russen de Duitsche en de Fransche opvatting ten aanzien van het gebruik der zware, of in het algemeen, der krombaan-artillerie. In de Fransche werken over de tactiek van den veldoorlog wordt, voor zooverre ik die geschriften ken, niet gesproken over het gebruik van krombaanvuurmonden in den bewegingsoorlog, of wel er wordt in gewaarschuwd voor het zonder bepaalde noodzaak — *au petit bonheur*, zooals Overste PALOQUE zegt — medevoeren van die geschutsoort, en haar als 't ware samen te smelten met de Veld-Artillerie.

In de Duitsche litteratuur echter, schijnt de opvatting aangaande het gebruik der krombaan-artillerie eene lijdensgeschiedenis door te maken. Ik krijg onweerstaanbaar den indruk, dat men daar, misschien ook wel een beetje gedreven door nationalen trots, de Fransche opvattingen niet *wil* aangaan en nu tot iederen prijs zoekt naar werk voor de zware Artillerie, die men nu eenmaal bij het veldleger heeft ingedeeld. Immers, ontegenzoggelijk zijn de houwitsers in

¹⁾ VIIIste afl. van het *Organ* 1909—1910, bladz. 641.

het Duitsche leger ingevoerd om schuilplaatsen door te slaan en den verdediger, als hij zich in zijne loopgraven dekt, te treffen, „mürbe zu schiessen”, zooals o.a. Generaal BAHN zich zoo gaarne voorstelt. Van die taak wenscht men blijkbaar geene hoofdzaak meer te maken voor het krombaangeschut, m. i. zeer terecht en daarom is het mij eene voldoening, zoo even te hebben mogen vernemen, dat ook Generaal SNIJDERS zich niet veel succes van eene dergelijke beschieting voorstelt.

Toen is men in Duitschland op het denkbeeld gekomen, dat de schild-artillerie toch het eigenlijke doel door de zware houwitser vormt, want daarop kon het veldkanon geene uitwerking hebben . . . alsof onze Veld-Artillerie, ook blijkens onze „Beknopte Overzichten”, niet jaarlijks het tegendeel bewijst!

Maar, als de vijand wel krombaangeschut heeft en dit zoodanig heeft opgesteld, dat het niet door het veldkanon is te treffen . . . wat dan? vraagt Generaal SNIJDERS mij. — Ja, *als* de vijand er in geslaagd is, tijdig eene zoodanige opstelling te vinden, dan is het zeker een voordeel, als men zelf ook over goed opgestelde houwitser beschikt. Doch de vraag rijst bij mij of dergelijke onkwetsbare opstellingen, dus niet te enfileeren noch te echarpeeren en met een goed schootsveld, zoo talrijk te vinden zijn in ons land, dat men voor die gevallen allcen, aan het veldleger den last van de zware Artillerie *permanent* wil opleggen, de marschcolonne met hectometers wil verlengen . . . en in vrede tijd ter organisatie van de houwitser-artillerie wellicht de Veld-Artillerie niet in hare nooden en behoeften voldoende kan helpen: men denke bijvoorbeeld aan het rechtmatig verlangen naar meer paarden bij de veldbatterijen in vrede tijd. Ik, als officier der bezettingstroepen, vraag aan het veldleger: wilt gij al die bezwaren, laat ik het eens populair uitdrukken: dien „rompslomp” van de zware Artillerie voortdurend in den koop nemen om er wellicht in enkele uitzonderingsgevallen over te kunnen beschikken? Daarom gaat het hier. 1) Na de manoeuvres bij Zeist heb ik aan verschillende

1) Men leze hetgeen Generaal ROHSE schrijft op bladz. 56 en 57 van No. 49 (Januari 1911) der *Artilleristische Monatshefte*.

officieren gevraagd: hebt gij de houwitser-artillerie opdrachten zien uitvoeren, die niet door Veld-Artillerie hadden kunnen worden vervuld? en ik kreeg ten antwoord: neen. ¹⁾

Ten slotte merk ik op, dat ik er van overtuigd ben, dat er wel gevallen denkbaar zijn, waarin het veldleger belangrijk nut van de houwitsers kan hebben. Daarom sta ik eene zoodanige organisatie van de houwitser-artillerie voor, dat zij te allen tijde in staat is het veldleger te volgen. ²⁾

De Heer WEBER: Mijnheer de Voorzitter, slechts een enkel woord; met het oog op het late uur zal ik zeer kort zijn.

Ik heb met vreugde en belangstelling geluisterd naar hetgeen de Heer VAN DER HOOG over de samenwerking van Infanterie en Artillerie heeft medegedeeld, doch ik moet hierbij verklaren mij geheel te scharen aan de zijde van den Heer MULLER MASSIS, die gezegd heeft, dat bij toevoeging van Artillerie aan Infanterie z.i. het bevel moet worden gevoerd door den infanterie-commandant.

Ik begrijp niet goed — ik zeg dat met hem — hoe van eene innige samenwerking sprake kan zijn, wanneer van dat beginsel wordt afgeweken. Ook ik heb de manoeuvres in Picardië bijgewoond, maar daarbij ondervonden, dat de daar aanwezige officieren het er over eens waren, dat alle troepen, tot één doel samenwerkende, ook onder één commandant dienden gesteld te worden.

In dit verband zij het mij vergund het navolgende mede te deelen.

Als lid eener tactische vereeniging woonde ik enkele dagen geleden eene oefening in het bezetten eener vóórstelling van een onzer permanente liniën bij.

De leider der oefening, een hoogst bekwaam vesting-

¹⁾ Later op den avond werd nog het polderland in het debat gebracht. Uit hetgeen de Kolonel OOLGAARDT in zijne rede op 16 April heeft gezegd ten aanzien van het gebruik van Veld-Artillerie in polderland, spreekt evenwel weinig moedeloosheid. (Bladz 546—547 der VIIIe afl. van het *Orgaan* 1908—1909).

²⁾ Zie o.a. bladz. 743 en volgende, alsook bladz. 668, enz. der VIIIe afl. van het *Orgaan* 1909—1910.

artillerist, droeg het bevel over een batterij van 4 kanonnen van 15 c.M. L., opgesteld in een duurzaam werk, aan den commandant van een bataljon in het voorterrein op, omdat batterij en bataljon tot het zelfde doel: het bestrijden van den vijand op grooten afstand in eene bepaalde strook, moesten samenwerken.

Wij, de deelnemers aan de oefening, waren ten hoogste verbaasd zóó iets en van die zijde te hooren; toch juichten wij allen dat besluit toe, omdat wij overtuigd waren, dat alleen op die wijze de vereischte, zoo innige, samenwerking was te verkrijgen. Al wat ter bereiking van een bepaald doel wordt aangewend in één hand, alles onder één bevel.

In de tweede plaats een kort antwoord aan den Heer OUDENDIJK, die de H.H. van het Veldleger heeft opgeroepen om aan te toonen, dat houwitsers bij het Veldleger noodig en gewenscht zijn, daarbij mededeelende, dat toch het krombaangeschut bij de veldmanoeuvres, twee jaar geleden, niet tot zijn recht is gekomen.

Zeker, gaarne erken ik, dat bij die manoeuvres de houwitsers als zoodanig weinig hebben gepresteerd.

Maar zulks was ook te verwachten.

Die manoeuvres hadden plaats op de heide, waar wij, evenmin als de vijand, in oorlogstijd in het algemeen den strijd zullen zoeken.

Alleen om Infanterie in loopgraven op de heide te beschieten is die rompslomp niet noodig, maar aan onze groote rivieren en in ons polderland, waar wij den zwaarsten strijd zullen moeten voeren, daar is het alleen door krombaangeschut mogelijk den gedeckt ageerenden vijand met ons vuur te bereiken. Al die officieren, welke, evenals ik, zoo vele jaren zoo vele oefeningen in het polderland hebben bijgewoond en het karakter daarvan hebben leeren kennen, zullen het daaromtrent wel met mij eens zijn.

Maar zal het Veldleger in oorlogstijd over houwitsers beschikken, dan is het ook een onafwijsbare eisch die in vreedestijd daarbij in te deelen, dan ook eenheid in opleiding met de Veld-Artillerie; slechts op die wijze is m. i. de vereischte, innige, samenwerking te verkrijgen.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Met het oog op den tijd, moet ik thans de discussie sluiten om de vergadering niet te laat te doen eindigen.

Vóór dat wij van hier gaan, wensch ik den Heer VAN DER HOOG, ook namens de vergadering, dank te betuigen voor de zaakrijke behandeling van het onderwerp van heden avond, alsook de heeren, die wel aan het debat hebben willen deelnemen.

Bij de besprekingen is er reeds op gewezen, hoezeer de samenwerking van de Infanterie met de Artillerie in tijd van vrede bemoeilijkt wordt door de geringe getalsterkte van het personeel bij het eerstgenoemde wapen en niet minder door de dislocatie der beide wapens.

Ik hoop daarom, dat aan die bezwaren eerlang zal worden tegemoet gekomen en dat in de toekomst niet alleen elk regiment Veld-Artillerie drie afdeelingen zal verkrijgen, maar ook de dislocatie der Infanterie en Artillerie zoodanig zal worden geregeld, dat elk regiment Infanterie met een afdeeling Artillerie in één garnizoen zal komen, opdat daardoor de samenwerking beter dan thans zal kunnen plaats hebben.

Naar mijne meening zoude het gewenscht zijn, bij de dislocatie der Cavalerie en der andere wapens en dienstvakken, het oog te vestigen op eene formatie van drie samengestelde brigades per divisie; eene organisatie, welke m. i. in ons bedekt en doorsneden terrein, vooral in het polderland, vele voordeelen heeft, ja zelfs juist voor ons land past.

Onder dankbetuiging voor Uwe opkomst, sluit ik thans de vergadering.